

Ympäristöoppaan laatiminen suureen urheilutapahtumaan: Case Kalevan kisat 2009

Saalimo, Sanna

Laurea-ammattikorkeakoulu
Laurea Leppävaara

Ympäristöoppaan laatiminen suureen urheilutapahtumaan: Case Kalevan kisat 2009

Sanna Saalimo
Palvelujen tuottamisen ja johtami-
sen koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Huhtikuu 2010

Laurea-ammattikorkeakoulu
 Laurea Leppävaara
 Palvelujen tuottamisen ja johtamisen koulutusohjelma

Tiivistelmä

Sanna Saalimo

Ympäristöoppaan laatiminen suureen urheilutapahtumaan: Case Kalevan kisat 2009

Vuosi	2010	Sivumäärä	41 + 29

Tapahtuman järjestäminen on pitkä prosessi, jonka huipentuma on itse tapahtuma. Tapahtumien luonne ja yleisömäärät vaihtelevat paljon, mutta tapahtumat keräävät yleisöä usein sadoista jopa tuhansiin ihmisiin. On tärkeää miettiä, mitä vaikutuksia tapahtumalla on alueelle ja koko ympäristölle ja minkälaisia haittoja sen järjestäminen saattaa aiheuttaa kokonaisuudessaan. Vuosittain järjestettävät yleisurheilun suomenmestaruuskilpailut eli Kalevan kisat keräävät yleisöä ja urheilijoita yleensä noin 5 000 - 10 000 ihmistä kisapäivittäin. Tapahtumanjärjestelyt kuormittavat ympäristöä monin tavoin ja erilaisten ympäristövaikutusten ennalta ehkäiseminen on välttämätöntä.

Toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena oli laatia urheilutapahtumaan ympäristöoppas. Kalevan kisat 2009 Espoossa toimivat ympäristöoppaan case -tapahtumana. Ympäristöoppas tehtiin yhteistyössä vuonna 2009 Espoossa järjestettyjen Kalevan kisojen järjestelytoimikunnan kanssa, käyttämällä laadullisia tutkimusmenetelmiä; teemahaastattelua ja havainnointia. Ympäristöoppaan tarkoituksena on auttaa kisaorganisaatiota ottamaan huomioon ympäristöasiat kisajärjestelyitä suunnitellessa ja toteutettaessa. Kyseisen ympäristöoppaan pääsääntöinen sisältö koostuu seuraavista teemoista: jätehuolto, ravintolapalveluiden hankinnat, liikennejärjestelyt sekä lisärakenteet. Ympäristöoppaaseen on koottu myös kehittämissuhteita ympäristöasioiden huomioimiseen joka teeman näkökulmasta. Ympäristöopasta voidaan hyödyntää jatkossa kaikissa tulevilla Kalevan kisoissa.

Espoossa järjestettyjen kisojen ympäristöasioiden tarkasteleminen oppaassa antaa monille tuleville Kalevan kisoille hyvän esimerkin, sillä Espoon kisat ovat olleet yhdet isoimmista Kalevan kisoista koko sen historian aikana. Espoon kisojen perusteella voidaan todeta, että kisajärjestelyiden parasta antia ympäristöasioiden suhteen olivat lisärakenteet, saniteettitilat sekä jätehuoltoon panostaminen kokonaisuudessaan. Tulevaisuudessa Kalevan kisoissa ympäristöasioiden huomioiminen tulee aloittaa jo suunnitteluvaiheessa. Kisojen järjestäminen pääasiassa vapaaehtoisten voimin vaikuttaa siihen, miten paljon ympäristöasioihin pystytään vaikuttamaan. Ympäristöasiat on otettava huomioon muodostettaessa kisaorganisaatiota ja suhtauduttava niiden järjestelyihin yhtä vakavasti kuin muihinkin osa-alueisiin.

Ympäristöoppaaseen on koottu käytännön esimerkkejä, joiden avulla ympäristöasioiden käsitteleminen kisajärjestelyjen aikana helpottuu. Ympäristöopasta hyödyntämällä perusasioiden järjestäminen ympäristön näkökulmasta saadaan sujumaan tehokkaasti ja yksityiskohtiin pystytään sitä kautta keskittymään enemmän. Espoon 2009 kisojen järjestelytoimikunnan palaute ympäristöopasta kohtaan oli positiivista. Ympäristöopasta tullaan käyttämään tulevaisuudessa ja se tulee olemaan hyödyllinen apuväline kisajärjestelyissä.

Asiasanat: Kalevan kisat, tapahtuman järjestäminen, ympäristöoppas

Sanna Saalimo

Compilation of a guide for a sport event to deal with environmental issues Case the games of Kaleva 2009

Year	2010	Pages	42 + 29

There are lots of different kinds of events and they are challenging to organize. Event management is a long process which culminates to the event itself. There can be hundreds or thousands of visitors in the events. It is important to think about how the events can affect the area and the whole environment. The games of Kaleva are the annual Finnish championships in track and field.

The aim of this functional thesis was to make a guide for dealing with environmental issues in sport events and especially in the games of Kaleva. The games of Kaleva in Espoo in 2009 are the case event of this guide. The idea of the guide is to help the organization of the games to take environmental issues into consideration in the planning and realization of the event. The guide consists of four main themes which are waste management, traffic arrangements, purchasing of the restaurant services and additional constructions. There are also development propositions in the guide to bring up the most important things to take into account in the next games. The guide can be applied in all the games of Kaleva in the future. The guide was made in cooperation with the committee of the games by interviewing them and making observations in the games in Espoo.

It gives a good example for the upcoming games of Kaleva how to consider environmental issues in the guide in the perspective of the games of Espoo, because they have been one the biggest games of Kaleva in its history. The basic things of the environmental issues in the games of Espoo were mainly in good shape. Additional construction, movable toilets and the whole waste management were the areas which succeeded in taking environmental issues into the consideration in the games in Espoo 2009. Waste management is the most important area to be handled properly, because it affects many other areas. In the future, the environmental issues need to be taken into account already in the planning phase of the games of Kaleva. This is the most important thing which came up in the process of the formation of the guide. Resources and volunteering are also a huge factor when thinking about the environment in the event management of the games of Kaleva. That is why it is important to think about environment already in the formation of the committee of the games and take a serious attitude towards environmental issues.

Small acts and choices can affect the reducing the environmental impacts a lot. With the help of the guide the committee of the games can focus better on environmental issues, because there are practical examples in the guide. It is also easy to concentrate to the details with the help of the guide. The feedback from the committee of the games of Espoo on the guide was positive and it will be useful tool in the future in the event management of the games of Kaleva.

Key words: The games of Kaleva, event management, guide for dealing with environmental issues

Sisällys

1	Johdanto	5
1.1	Työn tarkoitus ja tavoitteet	5
1.2	Ympäristöoppaan sisällön rajaaminen	6
1.3	Kalevan kisat	7
2	Suuren yleisötapahtuman järjestäminen	7
2.1	Tapahtuman luonne	8
2.2	Tapahtuman markkinointi	9
2.3	Tapahtuman lupa- ja ilmoitusasiat	9
3	Tapahtumanjärjestäminen ympäristönäkökulmasta	10
3.1	Tapahtuman ympäristösuunnitelma	11
3.2	Ympäristöasiat urheilutapahtumissa	11
3.2.1	Yleisurheilun maailmanmestaruuskilpailu Helsingissä vuonna 2005 ..	12
3.2.2	Kalevan kisat Tampereella vuonna 2008	12
4	Ympäristöasioiden suunnittelu ja hallinta	13
4.1	Ympäristöjohtaminen	14
4.2	Ympäristöpäämäärät ja -tavoitteet sekä ympäristöohjelmat	14
4.3	Ekotehokas toiminta	15
5	Ympäristöoppaan pääteemat	16
5.1	Jätehuolto	16
5.1.1	Jätteen määrän vähentäminen	17
5.1.2	Lajittelu ja kierrätys	18
5.1.3	Jätehuolto tapahtumissa	18
5.2	Tapahtumien ravintolapalvelut ja niiden hankinnat	19
5.3	Liikennejärjestelyt	21
5.4	Lisärakenteet	22
5.5	Saniteettitilat	22
6	Menetelmät	23
6.1	Teemahaastattelun toteuttaminen	24
6.2	Havainnoinnin toteuttaminen	25
7	Tulokset	25
8	Johtopäätökset	29
	Lähteet	31
	Liitteet	34

1 Johdanto

Suuret tapahtumat kuormittavat ympäristöä monin tavoin, esimerkiksi syntyy paljon jätettä sekä melu- ja liikennehaittoja, lisäksi sähköä sekä vettä voi kulua huomattavat määrät. Erityisesti jätteiden määrää on ennalta ehkäistävä sekä pyrittävä minimoimaan sen syntyminen lajittelun ja kierrätyksen avulla. Hyvän suunnittelun sekä järjestelyjen avulla ympäristön kuormittaminen voidaan saada alhaiseksi koko prosessin ajan.

Kalevan kisat järjestetään vuosittain vaihtuvilla paikkakunnilla, joissa maamme yleisurheilun huiput pääsevät kilpailemaan suomenmestaruuksista. Monelle suomalaiselle urheilijalle kyseiset kisat ovat kauden ja kesän päätapahtuma sekä näytön paikka. Myös monelle urheilun ystävälle kisat ovat joka kesäinen tapahtuma, jonne matkustetaan seuraamaan yleisurheilua, kannustamaan urheilijoita huipputuloksiin sekä tapaamaan muita samanhenkisiä ihmisiä.

Vuonna 2009 Kalevan kisat järjestettiin 31.7. - 2.8.2009 Espoossa Leppävaaran stadionilla. Kisojen järjestelyistä vastasivat urheiluseurat Espoon Tapiot, Esbo IF ja Leppävaaran Sisu yhteistyössä Espoon kaupungin sekä Suomen Urheiluliiton kanssa. Espoon jälkeen kisakaupunkina toimii vuonna 2010 Kajaani.

1.1 Työn tarkoitus ja tavoitteet

Toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena oli laatia urheilutapahtumaan ympäristöopas ja Kalevan kisat 2009 toimi oppaan case-tapahtumana. Ympäristöoppaan tarkoituksena on auttaa kisaorganisaatiota ottamaan huomioon ympäristöasiat kisajärjestelyitä suunniteltaessa ja toteutettaessa. Kyseisen ympäristöoppaan pääsääntöinen sisältö koostuu seuraavista teemoista: jätehuolto, ravintolapalveluiden hankinnat, liikennejärjestelyt sekä lisärakenteet. Neljän pääteeman ohella ympäristöoppaassa on tietoa yleisesti ekologisesta ja vastuullisesta tapahtuman järjestämisestä.

Työ toteutettiin käyttämällä menetelminä havainnointia sekä haastattelua, perehtymällä aiheesta olevaan teoretiseen tietoon. Opinnäytetyö muodostuu kahdesta osasta: raportista, joka kertoo ympäristöoppaan rakentamisesta sekä itse ympäristöoppaasta. Työn tutkimusongelmana tai -kysymyksenä on, miten kehitetään ympäristöopas Kalevan kisoihin. Ympäristöoppaan tärkein ominaisuus on sen hyödynnettävyys tulevissa jokavuotisissa Kalevan kisoissa. Ympäristöoppaan ensimmäinen versio valmistui ennen Kalevan kisoja 2009, mutta sen ensisijainen tehtävä on palvella tulevia kisoja. Itse tapahtuman jälkeen valmistui ympäristöoppaan lopullinen versio, lisäämällä siihen kisoissa tehtyjen havainnointien tulokset. Valmis ympäristöopas lähetetään kisojen järjestelytoimikunnan puheenjohtajalle, joka toimittaa ympäristöoppaan seuraaville kisajärjestäjille sekä myös Suomen Urheiluliittoon tiedoksi.

Henkilökohtaisena tavoitteena on tutustua suuren vuosittaisen urheilutapahtuman järjestämiseen ja siihen minkälaisia toimenpiteitä suuren tapahtuman järjestäminen vaatii eri tahoilta. Ympäristöystävällinen toiminta on itselleni tärkeätä ja toiminen ympäristön hyväksi kiinnostaa minua vahvasti. Siksi tavoitteenani on saada opinnäytetyöstäni tarpeellinen ja käytännönläheinen väline ympäristövaikutusten minimoimiseksi. Eräs tavoitteistani on perehtyä paremmin tekijöihin, jotka edes auttavat ympäristön tilaa.

1.2 Ympäristöoppaan sisällön rajaaminen

Opinnäytetyön muotoa ja sisältöä suunniteltiin yhdessä Kalevan kisojen pääsihteeri Göran Ekegrenin ja kisasihteeri Pauliina Honkasen kanssa muutaman tapaamisen yhteydessä. Aluksi koko työn idea lähti liikkeelle kysymyksestä miten urheilutapahtumassa ja kyseisissä Kalevan kisoissa voidaan ottaa ympäristö huomioon. Työn lopulliseen muotoon päädyttiin, koska se palvelisi mahdollisimman hyvin kisajärjestelijöitä ja jatkossa kaikkia järjestettäviä Kalevan kisoja. Kalevan kisoissa 2009 eräs tavoitteista oli ekoteeman läpi lyöminen ensimmäisen kerran kisajärjestelyissä. Työn todellinen tarve vahvistui, kun vuoden 2008 Kalevan kisojen kisasihteeri totesi Tampereen Ratinan kentällä järjestettyjen kisojen olleen ympäristöasioiden osalta melko vaatimaton ja puutteellinen.

Ympäristöopas koostuu siis neljästä pääteemasta jätehuollosta, ravintolapalveluiden hankinnoista, liikennejärjestelyistä sekä lisärakenteista, joista jokaisesta teemasta ympäristöoppaassa on oma lukunsa. Kokonaisuudessaan jokaisessa luvussa käsitellään teemaa teorianavulla ja tapahtuman järjestämisen näkökulmasta, lisäksi lukujen lopussa käydään läpi vuoden 2009 Kalevan kisojen järjestelyitä, kohdistuen kyseiseen teemaan. Ympäristöoppaassa tuodaan esille myös erilaisia vinkkejä ympäristöasioiden huomioimiseen kisajärjestelyjen eri vaiheissa. Teemat on valittu pohtien yleisesti tapahtumien suurimpia ympäristövaikutuksia ja lisäksi teemoista keskusteltiin yhteistyössä Kalevan kisojen 2009 järjestäjien kanssa.

Jätehuollon osalta ympäristöoppaassa käsitellään jätteiden synnyn vähentämistä, lajittelua ja kierrätystä sekä itse tapahtuman jätehuoltoa. Ympäristöoppaassa hankintoja tarkastellaan erityisesti ravintolapalveluiden erilaisten hankintojen, kuten ruoan sekä kertakäyttöastioiden näkökulmasta. Liikennejärjestelyiden osalta ympäristöoppaassa käsitellään erityisesti liikenteen ympäristöhaittoja, julkista liikennettä sekä tapahtuman liikennejärjestelyitä kokonaisuudessaan. Lisärakenteiden osuudessa ympäristöoppaassa käsitellään tapahtumassa käytettävien lisärakenteiden eli katsomoiden, telttojen ja aitojen hankintaa, materiaaleja ja mahdollista uusiokäyttöä.

1.3 Kalevan kisat

Suomen mestaruuksien historia ulottuu 1900-luvun alkuun, jolloin pidettiin ensimmäiset urheilukuningaskilpailut. Vuonna 1907 järjestettiin Tampereella ensimmäiset lajikohtaiset SM-kilpailut, kun aiemmin oli kilpailtu 16 lajin ottelua. Naiset saivat ensimmäiset omat kisansa 1945 ja naiset ja miehet kilpailivat samoissa SM-kisoissa ensimmäisen kerran yhdessä vuonna 1959. (Historia.)

Henkivakuutusyhtiö Kaleva lahjoitti vuonna 1910 Kalevan maljan kannustamaan suomalaisten urheiluharrastusta. Maljaan on myös kaiverrettu teksti: "Ruumiillinen ja taloudellinen hyvinvointi päämääränämme". Tästä Kalevan kisojen historian katsotaan alkaneen. Nimensä Kalevan kisat on saanut vuonna 1915, mutta sitä alettiin käyttää kisojen virallisena nimenä vasta vuonna 1937. Kalevan maljan saa vuosittain eniten pisteitä kerännyt seura kaikissa ulkoratojen SM-tason kilpailuissa. Aikaisemmin maljan sai menestynein urheiluseura. (Historia.)

Vuonna 2009 Kalevan kisat järjestettiin 102. kerran, jolloin Espoo toimi kisapaikkakuntana. Kolmipäiväisiin kisoihin oli odotettavissa kisojen pääsihteerin Göran Egrenin mukaan realistisesti ainakin 7 000 - 8 000 katsojaa päivittäin. Urheilijoita kisoihin osallistui noin 600 - 700. Kisojen järjestelytoimikunta koostui monista eri valiokunnista: huolto ja ravintola, kanslia, kilpailu, liikenne ja turvallisuus, markkinointi, rakennus ja tekninen, seremonia ja oheishjelma, talous sekä tiedotus. Lisäksi järjestelyistä vastaavat järjestelytoimikunnan puheenjohtaja, pääsihteerit ja kisasihteerit. (Yhteystiedot.) Kisojen yhteistyökumppaneina toimivat muun muassa Kaleva, If, Mandatum Life, Veikkaus, Lönnberg, Adidas, Hok-Elanto, Hotel Sello, Länsiväylä, Stopteltat, Konecranes, Outotec, Puustelli, Tikkurila sekä Sana (Tervetuloa Kalevan kisojen 2009 internet-sivuille).

2 Suuren yleisötapahtuman järjestäminen

Tämä luku sisältää tietoa yleisesti eri tapahtumista, niiden ominaisuuksista sekä markkinointikeinoista. Myös tapahtumanjärjestämisestä ja siihen liittyvistä lupa- ja ilmoitusasioista on oma kappaleensa. Seuraavassa luvussa käsitellään tapahtumia erityisesti ympäristöasioiden näkökulmasta.

Tapahtumat voidaan luokitella monella tavalla esimerkiksi niiden koon tai tarkoituksen mukaisesti. Megatapahtumia ovat olympialaiset sekä maailmanmestaruuskilpailut, koska ne ovat kooltaan valtavia, miljoonayleisön kerääviä ja taloudellisesti erittäin merkittäviä, jotka saavat median huomiota joka tapauksessa. Muun muassa Ranskan ympäriajo sekä Octoberfestivaalit ovat tiettyyn alueeseen tai paikkaan liittyviä, pitkä perinteet omaavia ainutlaatuisia tapahtumia. Suurtapahtumat houkuttelevat niin yleisöä kuin mediaakin tuottaen taloudellista hyötyä. Tarkoituksen mukaan tapahtumat voidaan luokitella seuraavasti: yleisö-, urheilu, kulttuuri-, yritystapahtumat sekä festivaalit. (Bowdin, McDonnel, Allen & O´Toole 2001, 16-

18.) Kalevan kisat voidaan luokitella olevan suurtapahtuma ja tietenkin urheilu- ja yleisöta-
pahtuma, joka järjestetään vuosittain.

Tapahtumia voidaan rinnastaa palveluun sen aineettomuuden ja varastoimattomuuden vuoksi,
lisäksi tapahtuma tuotetaan ja vastaanotetaan osittain samanaikaisesti. Tapahtumasta jää
osallistujalle ainoastaan kokemus ja sen seurauksena muodostuva mielipide tapahtuman on-
nistumisesta. Osallistujalla on siis suuri vaikutus tapahtuman kulkuun ja sen onnistumiseen.
(Iiskola-Kesonen 2004, 16.)

Onnistuneen tapahtuman järjestämiseksi kaikkien osa-alueiden on toimittava yhteen, edellyt-
täen, että järjestäjä hahmottaa kaikki tapahtumaan kuuluvat osa-alueet. Pienempiin osiin
jakaminen helpottaa järjestelyiden etenemistä ja vastuuta voidaan antaa näin ollen useimmil-
le tahoille. Tapahtumiin osallistuvaa yleisöä, näytteilleasettajaa tai kilpailijoita eli järjestäjä-
tahon ulkopuolelle kuuluvia osallistujia voidaan kutsua asiakkaiksi. (Iiskola-Kesonen 2004, 16.)

2.1 Tapahtuman luonne

Tärkeintä tapahtuman suunnittelussa on selvittää, mistä muodostuu tapahtuman luonne eli
ydin. Esimerkiksi kilpailutapahtumassa ydin on itse urheilulaji, musiikkitapahtumassa se on
musiikki ja vaikka kesäteatterissa se on näytelmä. Ydin tarvitsee rinnalleen myös tukipalvelui-
ta sekä lisäarvoa antavia lisäpalveluita. Lipunmyynti sekä urheilijoiden ilmoittautuminen ovat
esimerkkejä tukipalveluista, joita ilman tapahtuma ei voi onnistua. Ravintolapalvelut, väliai-
kamusiikki sekä selostus ovat asiakkaalle lisäarvoa tuovia palveluita ja toimintoja. Näitä kol-
mea tapahtuman ja palvelun osaa kutsutaan peruspalvelupaketiksi. (Iiskola-Kesonen 2004, 17-
18.)

Tapahtuman palveluajatuksen tehtävänä on selvittää, miksi se tapahtuma järjestetään, mitä
se tarjoaa, kenelle se tehdään ja kuinka se on tarkoitus toteuttaa. Palveluajatukselta voidaan
pitää tapahtuman punaisena lankana, joka helpottaa henkilökuntaa ja talkoolaisia sisäistä-
mään tavoitteet ja kertomaan järjestäjien suunnitelmallisuudesta. (Iiskola-Kesonen 2004, 19.)

Kauhanen, Juurakko ja Kauhanen (2002, 35) esittävät seitsemän kysymystä tapahtuman toi-
mintaimpääntä-mallin syntymiseksi. Tapahtuma onnistuu, kunhan nämä seitsemän osa-alueita ovat
tasapainossa keskenään. Miksi-kysymys selvittää tapahtuman tavoitteen ja mitä-kysymys tar-
koittaa tapahtuman sisältöä eli itse tuotetta tai palvelua. Missä ja milloin vastaavat tietenkin
paikkaa ja ajankohtaa, kun taas kohderyhmä selviää vastaamalla kysymykseen kenelle. Toi-
mintatavat ja resurssit sisältyvät siihen, miten tapahtuma tuotetaan ja mielikuva koostuu
järjestäjän ja kumppaneiden imagosta. Niin Iiskola-Kesonen kuin Kauhanen ym. pitävät samo-
ja elementtejä tapahtuman ideoinnissa ja suunnittelussa tärkeinä ja ne on muodostettu sa-
malla tavalla kuin palvelutuotekin.

Pohtiessani Kalevan kisojen palveluajatusta, se on havaittavissa selkeästi, koska kisat on järjestetty monen vuoden ajan. Tapahtuman ytimen muodostaa urheilu, erityisesti yleisurheilu ja tapahtuman tarkoituksena on yksinkertaisesti yleisurheilun suomenmestaruuksista kilpaileminen. Tapahtuma järjestetään siis urheilijoille, mutta yleisönä kisoissa voi olla keitä vain. Kalevan kisojen järjestäjille ja toimitsijoille tapahtuman luonne on selvä, koska he ovat itse yleensä yleisurheilun parissa toimivia ja kuuluvat tapahtuman järjestelyistä vastaaviin urheiluseuroihin, ainakin jollain tavalla.

2.2 Tapahtuman markkinointi

Tapahtuman markkinoinnin periaatteet ovat hyvin pitkälle samoja kuin palvelun tai tuotteen markkinoinnin. Aluksi tulee selvittää kohderyhmä ja heidän toiveensa ja halunsa tapahtuman suhteen, jonka jälkeen voidaan miettiä miten heille voidaan markkinoida kyseistä tapahtumaa. Myös sisäinen ja ulkoinen markkinointi sekä vuorovaikutusviestintä liittyvät tapahtuman markkinointiin oleellisesti. Sisäisen markkinoinnin kohteena ovat tapahtuman henkilöstö, joiden kautta voidaan saada tapahtumaan mukava ilmapiiri, sitouttamista ja yhteenkuuluvuutta luomalla. Ulkoisen markkinoinnin tavoitteena on usein myynti ja sen edistäminen esimerkiksi mainonnan ja suhdetoiminnan keinoin. Vuorovaikutusmarkkinointia on esimerkiksi asiakaspalvelu. (Iiskola-Kesonen 2004, 56-57.)

Tapahtuman markkinointi voidaan jakaa neljään eri osa-alueeseen: osallistujamarkkinointi, yleisömarkkinointi, markkinointi yhteistyökumppaneille ja sisäinen markkinointi. Osallistujamarkkinointia käytetään urheilutapahtumissa, kilpailuissa sekä messuilla ja se vaikuttaa myös yleisölle kohdistuvaan tuotteen sisältöön. Tapahtuman markkinoinnin tärkein osa-alue on yleisömarkkinointi, koska sen onnistuminen vaikuttaa merkittävästi tapahtuman taloudelliseen tuottavuuteen. Erilaiset sidosryhmät sekä sponsorit ovat tapahtuman yhteistyökumppaneita, joihin kohdistuva markkinointi tuo esimerkiksi taloudellista hyötyä. Sisäinen markkinointi on johtamistapa, jonka avulla henkilöstölle saadaan tavoitteet ja toimintatavat käyttöön asiakaspalvelun kautta. (Iiskola-Kesonen 2004, 58.)

2.3 Tapahtuman lupa- ja ilmoitusasiat

Yleisötilaisuudesta on aina tehtävä kirjallinen ilmoitus paikkakunnan poliisille viisi päivää ennen tapahtuman alkamista. Yleisötilaisuudeksi luetaan huvitilaisuudet, kilpailut, näytökset yms. jotka ovat yleisölle avoimia. (Iiskola-Kesonen 2004, 87.) Poliisi-, ympäristö-, pelastus-, terveys- ja rakennusviranomaisiin on hyvä ottaa yhteyttä, jo tapahtuman suunnitteluvaiheessa, neuvoja ja lupa-asioita koskien, Kauhasen ym. (2002, 86-87) mukaan. Toteutus suunnitelman avulla viranomaiset saavat nopeasti ja helposti käsityksen tapahtumasta ja siihen liitty-

vistä tarvittavista luvista. Lisäksi lupahakemukseen on hyvä liittää pohjapiirustus sekä tapahtuma-alueen kartta, josta selviävät muuan muassa anniskelualueet, kulkureitit, liikennesuunnittelu, rakennukset ja myyntipaikat.

Elintarvikkeiden valmistuksesta, tarjoilusta ja myynnistä on ilmoitettava 15 vuorokautta ennen tapahtumaa ympäristökeskuksen ympäristöterveysyksikköön. Anniskeluoikeudet hoituvat yleensä jo olemassa olevan luvan kautta ravintoloitsijan myötä, mutta mikäli halutaan laajentaa oikeutta, on siitä tehtävä lupahakemus. Tapahtumanjärjestäjä voi myös anoa anniskelulupaa itselleen. Paloturvallisuuteen liittyvät asiat on syytä selvittää pelastuslaitoksen kanssa ja Ympäristökeskuksen ympäristöjätekeskus ja kunnan viranomaiset osaavat auttaa jätteesiin liittyvissä asioissa. Meluasioista vastaavat kunnan ympäristönsuojeluviranomaiset sekä poliisi, joille on ilmoitettava mahdollisista meluhaitoista ja jos tapahtumassa on tarkoitus käyttää äänenvahvistusta, on haettava melulupaa ympäristökeskukselta. Mikäli tapahtuma on erityisen kovaääninen, on tapahtumapaikan valinta erittäin keskeistä. Poikkeuksellisiin liikennejärjestelyihin on haettava lupaa rakennusvirastolta ja paikalliseen liikennelaitokseen kannattaa ottaa yhteyttä yleisömääriltään isojen tapahtumien yhteydessä. Tarvittaessa on anottava myös tekijänoikeuslupaa. (Kauhanen ym. 2002, 87-89.)

Kirjallinen pelastussuunnitelma on tehtävä kaikkien isojen tapahtumien yhteydessä vuoden 2004 pelastuslain mukaan. Pelastussuunnitelma on hyvä käydä läpi yhdessä pelastusviranomaisten kanssa ennen tapahtumaa, jotta kaikki asiat tulevat huomioiduiksi. Pelastussuunnitelman tulisi sisältää ainakin seuraavia asioita: vaaratilanteiden ennakointi sekä ehkäiseminen, poistumis- ja suojausmahdollisuudet, turvallisuushenkilöstö ja sammutus- ja pelastusmateriaalit. (Iiskola-Kesonen 2004, 89.)

3 Tapahtumanjärjestäminen ympäristönäkökulmasta

Tapahtumat voidaan järjestää ympäristöä ajatellen ja vastuullisesti. On olemassa monia tapoja ja keinoja, joita käyttämällä tapahtuma voidaan järjestää ekologisesti kestävien ratkaisujen avulla. Jätehuolto, ruokailu, opasteet, liikkuminen sekä rakenteet tapahtumassa ovat kaikki tekijöitä, joihin huomiota kiinnittämällä ympäristöystävällinen tapahtuma mahdollistuu. (Ympäristöystävällinen tapahtuma.)

Ympäristöasiat ovat vain pieni osa koko tapahtuman suunnittelua ja järjestämistä, mutta niihin kannattaa kiinnittää huomiota heti alusta lähtien. Esimerkkinä voidaan käyttää tapahtumapaikkaa. Mikäli tapahtuman sijaintiin voi vaikuttaa, on valittava paikka, jossa on esimerkiksi hyvät liikenneyhteydet ja vesi- ja jätehuolto voidaan järjestää kunnan verkoston kautta. Maaston kulutuskestävyys on ensisijainen lähtökohta paikan valinnalle. Mikäli järjestäjille on resursseja tarpeeksi, voidaan teettää sijoitussuunnitelma, jolloin ympäristönäkökohdat voi-

daan ottaa huomioon entistä paremmin. Nurmen tai puiston käyttäminen tapahtumapaikkana on yleistä, jolloin paikan jälkihoito on tärkeää. Nurmi voidaan myös päällystää väliaikaisesti muovilla, jolloin ehkäistään roskien pääseminen nurmen sisään. Talvella paikat kestävät kulu-
tusta paremmin, joten silloin ei välttämättä koidu ongelmia ympäristölle. (Matkailun edistä-
miskeskus, Kauppa- ja teollisuusministeriö, Ympäristöministeriö & Suunnittelukeskus Oy 1999,
13-14.)

3.1 Tapahtuman ympäristösuunnitelma

liskola-Kesonen (2004, 94) kirjoittaa, että tapahtuman järjestäjien vastuulla on huolehtia tapahtuma-alueen siisteydestä ja jätteiden kuljetuksesta ja lajittelusta. Huolellisen suunnit-
telun avulla pystytään vähentämään tapahtumasta aiheutuvia ympäristövaikutuksia. Yleensä
tapahtuman ympäristösuunnitelma sisältää jätteiden synnyn ehkäisyn, jätteiden keräämisen,
lajittelun ja kierrätyksen, yleisökäymälät ja liikennejärjestelyt.

Jätteiden syntyä voidaan ehkäistä selvittämällä tarvikkeiden kestävyys, edullisuus sekä hävi-
tettävyyden. Yksi keskeisimmistä huomioon otettavista asioista ympäristösuunnitelmassa on jät-
teiden kerääminen, lajittelu ja kierrätys ja se on tehtävä vaivattomaksi osallistujille. Keräys-
astioita on oltava tarpeeksi, niiden tulee olla selkeästi merkattuja ja ne tulee tyhjentää tar-
peen mukaan. Jätehuoltomääräykset sanovat, että yleisötapahtumissa on lajiteltava biojäte,
kuivajäte, metalli, lasi sekä paperi. (liskola-Kesonen 2004, 94.)

Yleisökäymälöiden hankinnassa tulisi vertailla kemiallisia sekä kompostoitavia käymälöitä.
Tapahtumapaikalla käymälöitä on puhdistettava ja tyhjennettävä säännöllisesti. Myös niiden
ympäristöön tulisi kiinnittää huomiota. Liikennejärjestelyiden suunnittelussa tärkeintä on
paikoitusalueiden ja -tilojen riittävyys. Julkisten kulkuvälineiden mahdollisuuksista on tärkeää
tiedottaa sekä lisäksi on hyvä kannustaa saapumaan kävellen tai pyörällä tapahtumapaikalle.
(liskola-Kesonen 2004, 95.)

3.2 Ympäristöasiat urheilutapahtumissa

Tässä luvussa tarkoituksena on tutustua viime vuosina Suomessa järjestettyjen urheilutapahtu-
mien ympäristöasioihin ja niissä tehtyihin ympäristöystävällisiin toimenpiteisiin. Erityisesti
yleisurheilun maailmanmestaruuskisoissa Helsingissä vuonna 2005 panostettiin ympäristön
huomioimiseen kaikessa toiminnassa. Lisäksi tarkastellaan lyhyesti sitä, minkälainen oli vuo-
den 2008 Kalevan kisojen ympäristöasioiden tilanne kisasihteerin näkökulmasta.

Tarkasteltuani asiaa, selkeni se, että urheilutapahtumissa ympäristöasioiden huomioiminen on
vielä melko tuore ja alkutekijöissään oleva ajattelutapa, mutta ne ovat kasvussa ja kisaor-
ganisaatioiden pyrkimyksinä ovat usein ympäristöystävällisyys ja ekologisuus. Usein tiedon ja

ajan puutteen vuoksi ympäristöasiat jätetään huomioimatta muiden järjestelyiden ollessa ensisijaisia. Ympäristövaikutusten minimointi ja ekotehokas toiminta muiden järjestelyiden ohessa olisivat ideaalisia ympäristöasioiden huomioimiseen liittyviä toimenpiteitä. Ympäristöasiat ovat osa järjestelyitä, eivät yksittäinen osa-alue, sillä jokaisessa toiminnossa voidaan toimia ympäristön hyväksi.

3.2.1 Yleisurheilun maailmanmestaruuskilpailu Helsingissä vuonna 2005

Helsingissä järjestettyjen yleisurheilun maailmanmestaruuskilpailuiden yhteydessä laadittiin ensimmäinen yleisurheiluliiton eli IAAF:n ympäristöohjelma, joka tuotettiin yhteistyössä moneen eri tahon kanssa. Muun muassa YTV, Helsingin, Espoon ja Vantaan kaupungit, ympäristö- ja opetusministeriö, Suomen WWF ja Motiva osallistuivat ympäristöohjelman rakentamiseen kisaorganisaation ja Teknillisen korkeakoulun ohessa. Helsingin Olympiastadionilla järjestettyihin kisoihin osallistui lähes 1 900 urheilijaa sekä yleisöä tapahtumassa kävi noin 200 000. Ympäristöohjelman kautta rakennettiin myös Ekotehokkaan massatapahtuman käsikirja, jossa käsitellään ympäristövaikutuksia neljän eri teeman kautta: johtaminen (laatu- ja elinkaarijattelu), vaikutukset ilmastonmuutokseen (hiilidioksidipäästöjen hallinta), materiaalivirrat ja materiaalitehokkuus sekä laaja-alaiset ympäristövaikutukset. (Koivusalo, S & Heinonen, U. 2006.)

Koko Ecomass-projektin keskeisenä sanomana painotetaan kestävää kehitystä, ympäristöjohtamista sekä kisaorganisaation johdon sitoutumista ympäristöohjelman toteuttamiseen. Ecomass-projekti oli tarkkaan suunniteltu ja toteutettu tutkimalla tapahtuman ympäristövaikutuksia, apuna käytettiin erilaisia indikaattoreita, seurantaa sekä runsasta raportointia. Projektin tärkein tavoite oli pyrkiä vähentämään tapahtuman ympäristövaikutuksia kaikilla osa-alueilla. (Koivusalo, S & Heinonen, U. 2006.)

Kyseisissä maailmanmestaruuskilpailuissa ympäristövaikutuksia pyrittiin vähentämään siis kaikessa toiminnassa. Eräs tärkeimmistä tekijöistä tässä suhteessa oli yhteistyökumppaneiden huolellinen valinta. Esimerkiksi kilpailussa siivouksesta ja yleisestä siisteydestä vastannut ISS-palvelut Oy käyttää ympäristömerkittyjä pesuaineita. Muita esimerkkejä ympäristövaikutusten minimoinnista ovat kisatekstiilien huutokauppaaminen myöhemmin, kopiot ja printit tulostettiin kaksipuoleisina, jätteen määrän vähentäminen jo suunnitteluvaiheessa, pakkauskojen optimointi ja kestoastioiden käyttö ravintoloissa. Lisäksi kilpailuissa oli jäteneuvoja, jotka opastivat niin kisaturisteja kuin urheilijoitakin kierrättämisessä. (Koivusalo, S & Heinonen, U. 2006.)

3.2.2 Kalevan kisat Tampereella vuonna 2008

Kalevan kisat järjestettiin vuonna 2008 Tampereella Ratinan stadionilla. Kisojen kisasihteerinä toimi Elisa Hakanen Tampereen Pyrinnöstä. Kisasihteerin mukaan kisajärjestelyissä ei viime vuonna otettu ympäristöasioita huomioon lainkaan ja osittain tämä johtui kisapaikan ja kisakaupungin jätehuollosta ja heidän panostuksestaan. Ratinan stadionilla ei ollut kyseisenä kesänä kuin sekajäteastiat käytössä, joten lajittelu ei ollut käytännössä mahdollista sen vuoksi. Kisasihteerin toteaa myös, että mitään erityisiä toimenpiteitä ei tehty jätteen synnyn vähentämiseksi kisoissa. Esimerkiksi muovisia kertakäyttöastioita käytettiin kaikessa, niin VIP-ravintolassa, kahviloissa kuin toimitsijoiden ruokailussakin, ainoastaan kahvimukit olivat pahvisia. (E. Hakanen henkilökohtainen tiedonanto 27.4.2009.)

Kisasihteerin kertoi kuitenkin, että kisatoimitsijoita kehoitettiin käyttämään julkista liikennettä ja lisäksi majoitusshotellit sijoituivat kävelymatkan päähän kisapaikasta. Kisoihin ei tehty ympäristösuunnitelmaa eikä kisoissa ollut ympäristövastaavaa. Pääyhteistyökumppaneina kisoissa olivat If, Veikkaus, Cumulus, Tampereen kaupunki sekä Pirkanmaan maakuntaliitto, joten erityisiä ympäristöasioihin liittyviä yhteistyökumppaneita kisoissa ei ollut, kisasihteerin toteaa. (E. Hakanen henkilökohtainen tiedonanto 27.4.2009.)

4 Ympäristöasioiden suunnittelu ja hallinta

Ympäristön määritellään sisältävän ihmistä ympäröivät fyysiset, sosiaaliset ja kulttuuritekijät, jotka liittyvät luontoon, rakennettuun ympäristöön ja muihin ihmisiin, joiden kanssa ollaan vuorovaikutuksessa. Ympäristöä pidetään siis ihmisen elinympäristönä, jossa niin ympäristö kuin ihmisetkin vaikuttavat toistensa tilaan ja laatuun positiivisella sekä negatiivisella tavalla. Elinympäristö koskee kuitenkin myös muita eliölajeja. Ihmisen ekologisella elinympäristöllä tarkoitetaan luontoa, jonka maaperää ja vesi- tai ilmakehää ihminen on toiminnallaan muokannut vähän tai ei ollenkaan. (Tekniikan sanastokeskus 1998,15.)

Jonkin tekijän tai tekijöiden aiheuttamia muutoksia ympäristössä niin hyödyllisiä kuin haitallisia, kutsutaan ympäristövaikutuksiksi. Tärkeintä ympäristövaikutuksia tutkittaessa, on selvítettävä ne tekijät, jotka liittyvät ihmisen toimintaan ja ovat haitallisia. Ympäristöhaitta on taas ympäristöön muodostuva piirre, joka häiritsee sen toimintaa. Ympäristöhaitat muuttuvat ympäristöongelmiksi, kun ne ovat vaikeasti ratkaistavissa. (Tekniikan sanastokeskus 1998, 49-51.)

Ihmisen toiminnan seurauksena kasvihuoneilmiö voimistuu ja ilmasto lämpenee sekä sitä kautta esimerkiksi merivedet nousevat ja jäätiköt sulavat. Hiilidioksidin ja muiden kasvihuonekaasujen lisääntyminen ilmakehässä on ilmaston lämpenemisen perimmäisenä syynä. Koska kasvihuonekaasut jäävät ilmakehään sadoiksi vuosiksi, ilmastonmuutoksen kokonaan torjuminen ei

ole mahdollista. Mutta hidastamalla sitä, voidaan jollain muotoa ehkäistä ihmiselle ja ympäristölle aiheutuvia vahinkoja. (Ilmastonmuutos.)

4.1 Ympäristöjohtaminen

Ympäristöjohtamisen käsitteellä on monia määritelmiä, joista muutamaa vertaillaan tässä luvussa. Sarkkisen (2006, 118-119) mukaan ympäristöjohtaminen liittyy olennaisesti organisaatioiden toimintaan ja kokonaisvaltaiseen johtamiseen hallitsemalla omasta toiminnasta aiheutuvia ympäristövaikutuksia. Ympäristöjohtamisen avulla organisaatiot voivat ottaa huomioon käytännön tasolla ympäristöasiat käyttämällä tavoitteita ja erilaisia työkaluja. Organisaatioiden mahdollisuudet ympäristöhaittojen ja -riskien minimoimiseen paranevat ympäristöjohtamisen kautta, jolloin myös tehokkuus ja laatu kehittyvät. Imagon ja ympäristötietoisuuden paranemista, yhteistyön lisääntymistä sekä ympäristöasioiden tiedottamisen helpottumista voidaan myös pitää ympäristöjohtamisen etuina. Ympäristöjohtamisen työkaluja ovat erilaiset ympäristöjärjestelmät, joista nimekkäimpiä ovat ISO 14001- standardi sekä EMAS- asetukset.

Tekniikan sanastokeskuksen Ympäristösananaston mukaan (1998, 116) ympäristöasioiden hallinta eli ympäristöjohtaminen on johtamistoimintaa, jossa tavoitteena on saada ympäristönsuojelu osaksi organisaation toimintaa ympäristönäkökohtien avulla. Ympäristöpolitiikan sekä -päämäärien ja -tavoitteiden määrittäminen on osa ympäristöjohtamista, kuin myös ympäristöasioiden hallintaohjelma, jossa edellä mainitut asiat on kuvattava tarkemmin.

”Ympäristöjohtamisen tehtävänä on sovittaa yhteen eli koordinoida kaksi usein toisilleen vastakkaiseksi ymmärrettyä todellisuutta - luonnonympäristö sekä liikkeenjohtaminen” (Ketola, 2004, 120). Kallio (2001, 67) taas tarkoittaa ympäristöjohtamisella toimintaa, jossa huomioidaan ympäristönäkökohdat liikkeenjohdon operatiivisella, strategisella ja institutionaalisella tasolla, tarkoituksena kilpailuedun hankkiminen sekä toiminnasta aiheutuvien ympäristövaikutusten vähentäminen, lopputuloksena toiminnan pitkäaikainen edelleen kehittäminen.

Kaikista määritelmistä esiin nousee seuraavaa: ympäristöjohtaminen on toimintaa, jossa pyritään vähentämään ympäristövaikutuksia osana organisaation normaalia liiketoiminnan johtamista. Hyvin hoidettuna ympäristöjohtaminen voi olla suurikin kilpailuetu organisaatiolle ja pitkällä tähtäimellä myös taloudellinen etu.

4.2 Ympäristöpäämäärät ja -tavoitteet sekä ympäristöohjelmat

Yritysten tulee määritellä päämäärät, jotka ehkäisevät ja vähentävät ympäristönäkökohtien ympäristövaikutuksia ja päämäärien ja ympäristötavoitteiden avulla voidaan parantaa konkreettisesti yrityksen ympäristönsuojelun tasoa. Kaikkia ympäristönäkökohtia ei tarvitse samaan aikaan työstää, vaan valitaan ne kohdat, joihin halutaan ensin vaikuttaa. Päämäärät

ovat pitkän aikavälin pyrkimyksiä, joihin yritys ympäristöasioissa pyrkii. Tavoitteet ovat yksityiskohtaisempia vaatimuksia, jotka on johdettu päämääristä ja ne kertovat tarkasti kuinka päämääriin päästään. Tavoitteet ovat aina aikatauluun sidottuja ja määrällisiä, kun taas päämäärät eivät välttämättä ole määrällisiä, eivätkä vaadi tarkkaa aikataulua. (Pesonen 2005, 49 - 50.)

Pesosen (2005, 52) mukaan ympäristöohjelma tarkoittaa toteutus suunnitelmaa, joka sisältää ympäristötavoitteet ja sen kautta voidaan varmistaa ympäristötavoitteiden ja -päämäärien saavuttaminen. Ohjelmaan on määritettävä vastuuhenkilö, keinot ja aikataulut, joilla saavutetaan ympäristötavoitteet. Ympäristöohjelmassa tulisi vastata kysymyksiin kuten kuka on vastuussa toimenpiteestä, miten se toteutetaan ja milloin sen pitää olla valmis. Pohjola (2003, 54) määrittelee ympäristöohjelman siten, että sen tulee sisältää yrityksen ympäristösuorituskyvyn tekijöiden yksityiskohtaisen selvityksen sekä ympäristövastuun toteuttamiseksi saavutettavat jatkuvan parantamisen tavoitteet.

4.3 Ekotehokas toiminta

Kun pyritään tuottamaan vähemmästä enemmän ympäristöä säästäen, on kyse ekotehokkuudesta. Ekotehokas toiminta pyrkii estämään tuotteen tai palvelun haitallisia ympäristövaikutuksia koko sen elinkaaren ajan sekä tarkoituksena on käyttää mahdollisimman vähän materiaaleja, raaka-aineita ja energiaa. Ekotehokkuuden tehostamista voidaan yrityksessä suorittaa parantamalla kierrättämistä sekä vähentämällä tuotteiden valmistamiseen tarvittavia raaka-aineiden ympäristövaikutuksia. Materiaalivalinnat ja tuotteen suunnittelu ovat ympäristövaikutusten vähentämisen ensiaskeleita. (Ekotehokkuus.)

Teoksessa Ympäristövastuu työpaikalla ekotehokkuus määritellään olevan kestävä kehityksen työkalu, jolla tehdään vähemmistä luonnonvaroista enemmän hyvinvointia käyttämällä raaka-aineita, energiaa ja teknologiaa mahdollisimman tehokkaasti ja tarkoituksellisesti. Tuotanto on ekotehokasta silloin, kun tuotteita tai palveluja saadaan mahdollisimman paljon vähistä luonnonvaroista. Jotta ekotehokkuutta ja tuottavuutta voidaan parantaa, tarvitaan niin laiteinvestointeja kuin myös muutoksia ajattelu- ja toimintatavoissa. On panostettava tuotesuunnitteluun, valmistusmateriaalien ja -prosessien, pakkausten, kuljetusten ja tuotteiden elinkaarten uudelleen arviointeihin. (Sarkkinen 2006, 17 - 20.)

Ekotehokkaan toiminnan myötä yritykselle koituu myös hyötyjä. Rahaa säästyy luonnonvarojen säästymisen myötä. Saadaan markkinointitietua ja arvostus lisääntyy kuluttajien keskuudessa. Uskottavuus työntekijöiden silmissä kasvaa itse keksittyjen uusien ratkaisujen myötä ja mahdollisuus työpaikkojen lisäämiseen nousee. Ympäristönsuojelun päämäärää pystytään

toteuttamaan ilman lainsäädännöllistä velvollisuutta ja kustannusten nousua. (Sarkkinen 2006, 163.)

5 Ympäristöoppaan pääteemat

Tässä luvussa käsitellään ympäristöoppaan neljää pääteemaa, jotka ovat jätehuolto, ravintolapalveluiden hankinnat, liikennejärjestelyt sekä lisärakenteet. Jokaisessa ala-luvussa kerrotaan kustakin teemasta yleisesti sekä lisäksi tapahtumanjärjestämisen näkökulmasta. Teemojen lisäksi saniteettitiloihin liittyviä asioita selvitetään viimeisessä ala-luvussa.

5.1 Jätehuolto

Tässä luvussa käsitellään jätteitä ja Suomen jätelainsäädännön vaikutusta jätteisiin, poistamiseen, vähentämiseen sekä kuljettamiseen ja käsittelemiseen. Lisäksi jätteiden lajittelu ja kierrätys ovat käsiteltäviä aiheita. Suomen jätelain ja EU:n jätteitä koskevien säädösten mukaan sellaiset aineet tai esineet, jotka niiden haltijan toimesta poistetaan, on poistettu tai on velvollinen poistamaan käytöstä, ovat jätteitä. Jätteet voidaan myös määritellä olevan tuotantoprosessissa ylijääneitä aineita tai esineitä, jotka on tarkoitus poistaa käytöstä. Jätejätteet ovat jätteestä erilleen otettavia tunnistettavia aineita tai esineitä. (Tekniikan sanasto-keskus 1999, 100.)

Jätelainsäädännön päämääränä on ehkäistä jätteen syntymistä, lisätä jätteen hyödyntämistä sekä minimoida haittoja, jota syntyy jätehuollosta. Jätelain mukaan jätteet on lajiteltava ja kierrätettävä, mikäli jätteen syntyä ei pystytä ehkäisemään, mutta kuitenkin ilman kohtuuttomia lisäkustannuksia. Jätteen hyödyntäminen energiana on toissijainen vaihtoehto ja sen kaatopaikalle sijoittaminen on viimeinen vaihtoehto, silloinkin vain jos jätteen hyödyntäminen on mahdotonta teknisesti tai taloudellisesti. (Jätteet ja jätehuolto.) Jätelaki määrittää sen, että yrityksen pitää olla selvillä jätteidensä määrästä sekä laadusta ja pyrittävä toimimaan siten, että käytössä ei ole haitallisia kemikaaleja tai muita tuotteita, jotka lisäävät ongelmajätteen määrää. (Sarkkinen 2006, 97.)

Jätteen haltija on velvollinen jätelain mukaan järjestämään jätehuollon, mutta kuntien vastuu määritellään jätelain 13. pykälässä. Kuntien tehtäväksi on määritelty järjestää asumisesta syntyneen jätteen hyödyntäminen sekä käsittely, ongelmajätteitä lukuun ottamatta. Jätteen keräyksestä huolehtiminen sen sijaan, on jätteen tuottajan tehtävänä kuin myös jätteen kuljetuskin. Kiinteistön omistajalla tai haltijalla on kuitenkin velvollisuus huolehtia järjestettyyn jätteenkuljetukseen kuuluvan jätteen keräyksen järjestäminen, tällöin jätteen tuottajan on toimitettava jäte kiinteistön haltijan osoittamaan keräyspaikkaan. Kunkin kunnan on järjestettävä jätteen kuljetus esimerkiksi asumisesta sekä tiettyjen valtion, kuntien tai seurakuntiin kuuluvien julkisten yhteisöjen ja yhdistysten hallinto- ja palvelutoiminnassa syntyvän

jätteen ja ongelmajätteen kuljetukset. Kunnat voivat itse määrätä käyttävätkö siihen omaa toimintaansa vai yksityistä yrittäjää. (Jätelaki 3.12.1993/1072.)

Tuottajilla on vastuu tietyistä tuotteista sekä niistä aiheutuvista jätteistä. Muun muassa seuraavat tuotteet tai niiden tuottajat luetaan kuuluvan tuottajavastuun alueelle, kun niiden tuottajana pidetään maahantuojaa, välittäjää, markkinoijaa tai ammattimaista valmistajaa: autonrenkaat, sanomalehdet ja aikakauslehdet, pakkaukset, henkilöautot, sähkö- ja elektrooniikkatuotteet sekä paristot ja akut. Velvollisuutena tuottajilla on edistää tuotteen uudelleenkäyttöä, hyödyntämistä sekä vähentää kaatopaikalle sijoitettavan jätteen määrää ja haitallisuutta. (Jätelaki 3.12.1993/1072.)

Kunnilla on omat paikalliset jätehuoltomääräykset, jotka koskevat muun muassa jätteiden lajittelua, keräysastioita ja kuljetuksia. Jätehuoltoa ei kustanneta verovaroilla, vaan kunta perii jätemaksua, joten jätelain periaatteena on se, että jätteen tuottaja maksaa itse jätteen käsittelystä syntyvät kustannukset. Jättemaksuun kuuluu yleensä käsittelypaikkojen kustannukset, mutta sillä saatetaan kustantaa myös jätteenkuljetusta sekä ongelmajäte- ja hyötyjätehuoltoa. Jättemaksun tulisi innostaa jätteen lajitteluun ja haitallisuuden vähentämiseen, joten esimerkiksi sekajätteet maksavat enemmän kuin lajitellut biojätteet. Syntyvän jätteen määrään, laatuun ja lajitteluun on jätemaksuilla suuri vaikutus. Jos sekajätteen määrää saadaan vähennettyä, voidaan pidentää tyhjennysväliä tai vähentää jäteastioita, joka taas säästää kustannuksissa, sillä sekajättemaksu koostuu jäteastioiden määrästä ja koosta sekä tyhjennysvälistä. (Sarkkinen 2006, 97-98.)

5.1.1 Jätteen määrän vähentäminen

Seuraavissa alaluvuissa käsitellään jätteen määrän vähentämisestä ja siihen on olemassa monia yksinkertaisiakin keinoja. Lajittelun sekä kierrätyksen avulla jätteen määrää pystytään vähentämään huomattavat määrät. Myös ihmisten kuluttaminen ja valinnat vaikuttavat siihen, kuinka paljon jätettä syntyy ja kiinnittämällä huomiota omaan kulutuskäyttäytymiseen ja tuotteiden pakkauksiin jätteiden määrää saadaan pienemmäksi.

Valtion ympäristöhallinnon Internet-sivuilla selvitetään jätteen määrän vähentämistä. Tuotantovaiheessa tai tuotteen elinkaarin myöhemmissä vaiheissa jätteen määrää pystytään vähentämään esimerkiksi materiaalikulutuksessa, pakkaamisessa, varastoinnissa ja kuljetuksissa sekä tuotteen käytön ohjeistuksessa. Tavoitteena on suunnitella tuotteita, jotka voidaan sen elinkaaren lopussa kierrättää materiaalina tai hyödyntää energiana. (Jäteasiat.)

Valtion ympäristöhallinnon mukaan Suomessa syntyy jätettä vuosittain noin 120 miljoonaa tonnia jätettä, joka tarkoittaa noin 20 000 kiloa ihmistä kohden. Muutamassa vuodessa jätteiden määrä on kuitenkin jonkin verran vähentynyt. Suomessa maaseutuelinkeinon sekä teollisuuden

suuden aiheuttamat jätteet hyödynnetään tällä hetkellä parhaiten, kun taas yhdyskuntajätteitä ja talon rakennusjätteitä ei hyödynnetä parhaalla mahdollisella tavalla.

Vaikka jätteitä hyötykäyttöä lisättäisiin runsaasti ja sitä tehostettaisiin toimivammaksi, ei jätteiden määrää saada tarpeeksi vähennettyä. Vaikuttavampaa olisi vähentää sellaisten hyödykkeiden kulutusta, joiden tuottamisesta syntyy runsaasti jätettä, lisäksi voidaan tehostaa niiden valmistamisessa materiaalin ja energian käyttöä. (Mitä jätteille tapahtuu?.)

5.1.2 Lajittelu ja kierrätys

Kuten jätelaki sanoo, on jätteet pyrittävä toimittamaan hyötykäyttöön materiaalina ensisijaisesti ja sen jälkeen niiden hyödyntäminen energiana on vasta mahdollista. Kaatopaikat ovat sekajätteiden viimeinen määränpää, jossa ne voidaan jossain tapauksissa myös polttaa. Suomessa on vain yksi jätteen polttolaitos, mutta myös jotkut lämpövoimalat poltattavat lajiteltua energiajätettä kaukolämmöksi tai sähköksi. (Heikkilä 2002, 40.)

Jätteiden lajittelun myötä luonnonvaroja ja kustannuksia voidaan säästää. Lajitellut jätteet voidaan käyttää uusien tuotteiden valmistamiseen ja sitä kautta neitseellisten raaka-aineiden käyttöä pystytään vähentämään ja tietenkin kaatopaikalle sijoitettavan jätteen määrä pienee huomattavia määriä. Lajiteltu jäte on myös edullisempaa kuin sekajäte sen tuottajalle. Vaikka lajittelun kautta jätteen määrä vähenee kaatopaikoilla, se kuitenkin ehkäisee jätteen syntymistä. (Jätteiden lajittelu.)

Jotta jätteiden kierrättäminen on mahdollista, on ne lajiteltava mahdollisimman tarkasti puhtaiksi jakeiksi. Eri kunnissa lajittelumääräykset sekä -mahdollisuudet voivat olla melko erilaisia, mutta kaikissa kunnissa on oltava vähintään ongelmajätekeräys. (Sarkkinen 2006, 99-100.) Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunnan YTV:n mukaan hyödynnettäviä jättejakeita ovat: keräyskartonki ja -pahvi, metalli, biojäte, sähkö- ja elektroniikkaromu, romuautot, renkaat, paperi, ongelmajätteet, lasi ja energiajäte. Lajitteluohjeiden noudattaminen on edellytyksenä jätteiden hyödyntämiselle. Sekajätettä eli hyödyntämättömäksi kelpaamatonta jätettä ovat muun muassa nahka, posliini, vaipat ja terveysiteet, pölynimuripussit sekä rikki-näiset vaatteet ja kengät. (Jätteiden hyödyntäminen.)

5.1.3 Jätehuolto tapahtumissa

Jätteiden lajittelun edellytyksenä ovat hyvät ohjeet ja järjestelijöiden osalta katsojien opastus ja neuvominen jätetasioissa. Jätettä tapahtumiin syntyy runsaasti erilaisten hankintojen, tuotteiden ja lisärakenteiden kautta ja erityisesti syöminen ja juominen vaikuttavat paljon syntyvän jätteen määrään. Jätteiden määrä kisoissa voidaan vähentää monin tavoin ja yhtenä

suurimpana tekijänä on jo hankintoja tehtäessä miettiä tuotteiden lopullinen jätemäärä ja mahdollinen uusiokäyttö. Jätteiden synnyn vähentämiseen on monia tapoja ja esimerkkejä. (Matkailun edistämiskeskus ym. 1999, 22.)

Jäteastioiden riittävä määrä ja oikea sijoittelu takaavat roskaamisen vähenemisen, joten jäteastiat tulisi sijoittaa näkyville paikoille, kulkureittien varsille riittävän säännöllisin väliajoin ja erityisesti sinne, jossa jätettä syntyy. Noin 2-3 erilaista jätelajia on ihanteellinen määrä, jotta lajittelu onnistuisi parhaalla mahdollisella tavalla. Yleisölle pääsemättömissä tiloissa tulee olla enemmän lajittelumahdollisuuksia, niin että lähes kaikki mahdollinen jäte voidaan lajitella. (Matkailun edistämiskeskus, 1999, 22.)

Jäteastioiden yhteyteen tulee laittaa selkeät, mieluummin kuvalliset ohjeet jätteiden lajittelusta ja kyseiseen jäteastiaan kuuluvista jätteistä. Säännöllisin väliajoin tulee tarkistaa jäteastioiden sisältö, erityisesti biojäteastia, jotta sen joukossa ei ole sinne kuulumatonta jätettä eli tarkistetaan noudatetaanko annettuja ohjeita tarpeeksi hyvin. Erillinen tuopeille ja isoille muovimukeille tarkoitettu jäteastia kerää mikit kätevästi pinoihin, jolloin jätteet saadaan pienempään tilaan. Näin säästyy roskasäkkejä ja jäteastioiden tyhjennysvälit lyhenevät huomattavasti. (Matkailun edistämiskeskus, 1999, 22.)

5.2 Tapahtumien ravintolapalvelut ja niiden hankinnat

Silja Sarkkinen (2006, 63) kirjoittaa hankintojen vähentävän ympäristökuormitusta esimerkiksi jätteiden ja energian kulutuksen osalta, mikäli ne tehdään harkiten. Nykyään on olemassa monia tuotteita, jotka ovat ympäristömyönteisiä, mutta niiden luullaan olevan paljon kalliimpia kuin tavalliset. Ympäristömyötäiset tuotteet ovat yleensä laadukkaita ja pidemmällä aikavälillä katsottuna hankinta voi tulla edullisemmaksi sen pitkän käyttöiän ja esimerkiksi energiatehokkuuden osilta.

Ympäristömyötäisiä merkkejä on runsaasti, mutta viralliset ympäristömerkinnät auttavat hankintojen valinnassa, koska ne takaavat parhaimmat ympäristöominaisuudet tuotteille. Esimerkiksi pohjoismainen ympäristömerkki eli Joutsenmerkki perustuu siihen, että tuotteen ympäristövaikutuksia arvioidaan koko sen elinkaaren aikana. Tuotteita on myös uudistettava säännöllisesti, joten se takaa tuotteen ympäristöystävällisyyden edelleen kehittämisen. Luomumerkinnät kertovat tuotteen tuotannon olevan torjunta-aineeton sekä geenimuunneltumaton, joten eloperäiset lannoitteet ja viljelykierron ovat olennainen osa lajikkeiden viljelyä. Luomutuotantoa säätelee EU:n Luomu-asetus ja Suomen tunnetuin on Luomu- valvottua tuotantoa -merkki, lisäksi EU:lla on oma luomutunnus Tähtämerkintä, jonka tuotteet ovat jonkin EU-maan viranomaiset hyväksymiä. Reilun kaupan merkki ei ole varsinaisesti ympäristömerkintä, mutta ympäristönsuojelu kuuluu osana järjestelmään. (Sarkkinen 2006, 66-68.)

Yleisesti ottaen tuotteet voivat saada ympäristömerkinnän, kun vertaamalla niitä samoihin vastaaviin tuotteisiin, voidaan todeta niiden kuormittavan ympäristöä vähemmän kuin muut. Tuotteiden arviointi koostuu päästöistä, energian käytöstä sekä kemikaaleista koko sen elinkaaren aikana huomioiden tuotteen kierrätettävyyden ja pakkausten laadun ja määrän. Edellä mainittujen virallisten merkkien lisäksi on joitain yritysten ja järjestöjen merkkejä, jotka liittyvät vihreisiin arvoihin tai niillä saattaa olla jotain erikoistarkoituksia, kuten Maailman Luonnon Säätiön Panda- merkillä. (Heikkilä 2002, 13.)

Matkailun edistämiskeskuksen ym. (1999, 19) mukaan tapahtumiin tehdään paljon erilaisia hankintoja koskien niin rakenteita, ravintoloita kuin käymälöitäkin. Tapahtuman suunnittelu- vaiheessa hankinnat tulisi miettiä tarkkaan ja harkiten, onko hankinta ylipäänsä tarpeellista ja kuinka suurista määristä on kyse. Hankinnoissa tulisi kiinnittää huomiota ainakin niiden kestävyteen, edullisuuteen, turvallisuuteen, kierrätettävyyteen, hävitettävyyteen, materiaaleihin ja energian kulutukseen. Paikallisten palvelutarjoajien ja - tuottajien suosiminen hankinnoissa olisi ihanteellista niin ympäristön kuin työllisyydenkin kannalta.

Tapahtumissa ruokailu ja ravintolapalvelut ovat iso osa järjestelyjä ja ympäristö voidaan ottaa huomioon monin tavoin niiden järjestelyissä. Esimerkiksi lähiruoan, luomuruoan, kotimaisen tuotteiden ja kausituotteiden sekä kasvisruoan suosiminen ovat ympäristöystävällisiä keinoja. Kasvisruokaa käyttämällä säästyy paljon energiaa ja luontoakin verrattuna liharuoan tuottamiseen. Kotimaisen ruoan ja erityisesti lähiruoan merkitys ympäristölle korostuu erityisesti kuljetuksista aiheutuissa ympäristövaikutuksissa. Luomuruoalla on monia hyviä puolia niin ympäristön kuin ihmisten terveydenkin kannalta. Luomuruoan tuottamisessa ei käytetä väkilannoitteita, joten sen vuoksi se on ekologista sekä maukasta. (Ruoka.)

Astioiden valinnassa voidaan toimia ekologisella tavalla hieman ottamalla selvää eri mahdollisuuksista. Isoissa tapahtumissa kestoastioiden käyttö voi olla hankalaa, joten silloin on välttämätöntä hankkia kertakäyttöastioita. Kertakäyttöastioiden valinnassa on otettava huomioon valmistumaa sekä materiaali. Biohajoavat kompostoitavat tuotteet niin astiat kuin aterimetkin ovat kaikkein ympäristöystävällisimpiä. (Astiat.)

Ruoka, joka on oman alueen raaka-aineista tuotettua käyttämällä saman alueen tuotantopanoksia, on lähiruokaa. Lähiruokaa käyttämällä edistetään kyseisen alueen taloutta ja työllisyyttä vaalimalla samalla alueellista ruokaperinnettä. Ruoasta saadaan tuoreempaa ja useimmiten säilöntäaineettomampaa, lisäksi sen kuljettaminen on vaivatonta. Tavallisesti lähiruokaa ostetaan suoraan tuottajalta tai tehtaalta, mutta jotta kuljetuksia halutaan vähentää, pitäisi tuotteiden hankinta keskittää. (Heikkilä 2002, 58.)

5.3 Liikennejärjestelyt

Liikenteen vaikutus ympäristöön näkyy pakokaasu- ja melupäästöinä, mutta haastavimpana ovat hiilidioksidipäästöt, joita ei saada alenemaan muiden päästöjen tapaan niin tehokkaasti. Kasvava liikennemäärä kuitenkin hankaloittaa päästöjen alentamista. (Liikenteen ympäristövaikutukset.) Päästöjen vaikutukset voivat olla paikallisia, alueellisia tai maailmanlaajuisia terveysvaikutuksista hiilidioksidi- ja metaanipäästöihin ja sitä kautta aiheuttaen kasvihuoneilmiön voimistumiseen. Myös ilmanlaatua liikenne huonontaa huomattavasti. (Pakokaasupäästöt.)

Jokainen voi osallistua päästöjen alentamiseen suosimalla joukkoliikennettä sekä kevyttä liikennettä. Linja-autoliikenne on turvallinen, taloudellinen ja ympäristöystävällinen tapa liikkua ja ruuhka-aikoina usein miten myös nopeinta. Liikenneyhtiöt ottavat toiminnassaan huomioon ympäristövaikutukset. (Linja-autoliikenne.) Junaliikenne on taloudellisin tapa liikkua energiakulutuksia vertailtaessa. Myös mukavuuden ja palveluiden osalta junaliikenne on yksi parhaista matkustusmuodoista. (Henkilöjunaliikenne.) Pitkillä matkoilla lentoliikenne on turvallinen ja nopea vaihtoehto, mutta lyhyemmillä matkoilla ympäristövaikutukset voivat kasvaa suuriksi. (Lentoliikenne.)

Tapahtumissa paikalla on suuri merkitys liikennejärjestelyihin. Tapahtumissa tavoitteena tulisi olla kuljetusten minimointi sekä joukkoliikenteen, kevyen liikenteen sekä yhteiskuljetusten suosiminen. Turvallisuuden tulisi kuitenkin olla ensisijainen tavoite ja sen jälkeen liikenteen sujuvuus pysäköintijärjestelyjen ja joukkoliikenteen mahdollisuuksia käyttämällä. Joukkoliikenteen käyttöä rajoittaa usein kuljettajien ja kaluston määrä, jotka määrittellään vakituisten käyttäjien mukaan. (Matkailun edistämiskeskus ym. 1999, 29.)

Erilaisilla markkinointikeinoilla saadaan lisättyä joukkoliikenteen käyttäjiä tapahtumaan matkustettaessa kauempaa. Esimerkiksi sopimalla alennuksia liikenneyhtiöiden kanssa voidaan tapahtuman ja matkan yhteislippuja myydä paketteina. Myös omien junavaunujen tai jopa junien vuokraaminen on mahdollista. Tapahtumaa markkinoitaessa on hyvä laittaa selkeät ohjeet joukkoliikenteen aikatauluista ja muista liikkumismahdollisuuksista. (Matkailun edistämiskeskus ym. 1999, 29.)

Tapahtuman järjestelyissä ja sen aikana liikkumisen tulee toimia sujuvasti ja haitattomasti. Erilaiset tavarakuljetukset ja hätätapaukset voidaan tehdä autoilla, mutta mikäli halutaan siirtyä paikasta toiseen, olisi suositeltavaa käyttää pyörää tai vastaavaa välinettä. Polkupyörä on nopea, saasteeton sekä ilmainen tapa kulkea. (Matkailun edistämiskeskus ym. 1999, 29.)

Liikenteen ohjauksen avulla saadaan liikenne ja pysäköinti sujumaan ongelmitta sekä jonottamatta. Hyvillä opasteilla ja viitoilla helpotetaan kulkemista. Tapahtuma-alueen reitityksen suunnittelu lähtee sijoittamalla eri toimintojen paikoilleen. Huolto- ja jäteautoille on jätettävä riittävästi tilaa ja helppo pääsy paikalla, kuitenkin kuluttamatta maastoa. Myös hälytysajoneuvoja varten on mietittävä kulkureitit tarkasti ja ilmoitettava niistä pelastussuunnitelmassa. (Matkailun edistämiskeskus ym. 1999, 29-30.)

5.4 Lisärakenteet

Lähes jokaiseen tapahtumaan tarvitsee hankkia lisärakenteita, kuten katsomoita, teltoja, lavoja sekä aitoja. Lisärakenteiden valitseminen onkin tehtävä huolellisesti sekä turvallisuussyistä että ympäristöä ajatellen. Lisärakenteiden hankinnassa suositetaan yleensä kestäviä ja muunneltavia tuotteita, jotka voidaan lainata tai vuokrata. Monet eri tahot vuokraavat lisärakenteita ja niihin erikoistuneita yrityksiä löytyy jo useita. Rakennusmateriaalien valinnassa on hyvä kiinnittää huomiota siihen, voiko niitä käyttää uudelleen ja miten ne voidaan hävittää. Esimerkiksi lauta ja pahvi ovat materiaaleja, joita voidaan hyödyntää jatkossa kierrätettynä tai poltettuna. (Matkailun edistämiskeskus ym. 1999, 17.)

Rakenteiden valmistamisessa tulee käyttää kierrätettyä materiaalia, jolloin toimitaan ympäristön ja tapahtuman kannalta taloudellisesti. Materiaalitehokkuus paranee uusiokäytettyjen materiaalien myötä, säästämällä energiaa ja raaka-aineita. Tärkeää on miettiä, onko rakenteiden tarkoitus olla pysyviä vai tilapäisiä, koska tilapäiset lisärakenteet on hyvä vuokrata. Toisaalta pysyvät rakenteet saattavat olla pitkällä aikavälillä edullisemmat ja mikäli niiden hankkiminen kisapaikalle on muutakin tarkoitusta varten tarpeellista, on mietittävä tarkkaan rakenteiden ominaisuudet. Tapahtuman jälkeen rakenteita purkaessa syntyvät materiaalit, kuten puu voidaan toimittaa erilaisiin niitä hyödyntäviin paikkoihin kuten verstaasiin tai kierrätyskeskuksiin. (Matkailun edistämiskeskus ym. 1999, 17.)

5.5 Saniteettitilat

Tapahtumien suunnittelussa saniteettitiloihin liittyvät järjestelyt ovat myös tärkeitä. Mikäli kiinteitä valmiiksi olemassa olevia saniteettitiloja ei ole tarpeeksi, on hankittava tilapäisiä siirrettäviä saniteettitiloja lisäksi. Saniteettitiloja on parempi olla liikaa kuin liian vähän, joten niiden määrä suhteessa käyttäjämäärään olisi hyvä miettiä etukäteen huolellisesti. Saniteettitilojen määrään vaikuttaa niin tapahtuman luonne, tapahtuman kesto kuin yleisömääräkin, lisäksi on hyvä miettiä minkälaista yleisöä tapahtuma erityisesti houkuttaa. Jos tapahtumaan odotetaan tulevan miehiä ja naisia yhtä paljon, on naisille oltava saniteettitiloja enemmän kuin miehille. Saniteettitilojen siisteys on ensisijaisen tärkeää, joten niitä on puhdistettava ja tyhjennettävä riittävän säännöllisesti. Siirrettävien saniteettitilojen toimittajat

huolehtivat normaalisti myös niiden tyhjentämisestä, mutta järjestäjien olisi hyvä siistiä tilat muilta osin. (Matkailun edistämiskeskus ym. 1999, 25.)

Saniteettitilojen hankinnassa ja valinnassa voidaan toimia ympäristöystävällisesti, joten ennen kuin hankkii siirrettäviä saniteettitiloja, on hyvä ottaa selvää eri vaihtoehdoista. Myös saniteettitiloihin oleellisesti liittyvät WC-paperit ja käsipyyhkeet voidaan valita ympäristöä kunnioittaen. WC-papereissa vaihtoehtoja on monia ja erityisesti uusiopaperista valmistetut tuotteet ovat erinomainen valinta juuri ympäristön kannalta. Paperiset käsipyyhkeet voidaan yleensä kompostoida, mikäli niiden seassa ei ole muita roskia, mutta paras vaihtoehto olisi hankkia kangaspyyherullat käsien kuivaamiseen. (Matkailun edistämiskeskus ym. 1999, 25.)

Siirrettäviä saniteettitiloja myy ja vuokraa moni yritys hieman erilaisia palveluita ja tuotteita tarjoamalla. Nykyaikaisen saniteettitilan tulisi olla hajuton, hygieeninen, tyylikäs sekä turvallinen. (Käymälät moneen eri tarpeeseen.) Yritykset tarjoavat monenlaisia saniteettitiloja ja niihin liittyviä lisätuotteita. Suosituin vaihtoehto on monipuoliset käyttömahdollisuudet omaavat kemialliset WC:t, koska ne ovat hyviä ratkaisuja paikkoihin, jossa ei ole viemärimahdollisuutta. Monesti yleisötapahtumissa juuri kemiallinen WC on ainoa mahdollisuus suuren yleisömäärän WC-tarpeiden hoitamiseen. Kemiallinen WC toimii yksinkertaisella tavalla jätteen keräytyessä saniteetikemiaa sekä vettä sisältävään säiliöön. Eri palveluntarjoajien lisävarustelut saniteettitiloihin vaihtelevat, mahdollisuutena on saada niin käsienpesualtaat, käsidesinfiointiaineet - ja käsipyyhkeetelineet kuin roskalaatikotkin. Lisäksi tapahtumiin on mahdollisuus hankkia viemäriverkkoon kytkettäviä vuokrattavia, laadukkaampia saniteettitiloja. (Kemiallinen WC - melkein kuin kuivakäymälä tai kuivikekäymälä.)

6 Menetelmät

Tässä toiminnallisessa opinnäytetyössäni käytettäviä menetelmiä olivat havainnointi ja haastattelu. Haastattelun avulla oli tarkoitus hankkia laadullista tietoa, joten erityisesti teemahaastattelu oli sopiva haastattelumuoto. Teemahaastattelu on laadullinen tutkimusmenetelmä, jota käytetään erityisesti yksilöhaastatteluissa. Teemahaastattelussa aineiston tulisi olla monipuolista, jolloin se vastaa myös laatuvaatimuksiin. Kysymykset teemahaastattelussa ovat avoimia teemaan liittyviä. Analysointikeinona voidaan käyttää teemoittelua ja tyypittelyä, mutta aineistoa ei ole aina välttämätöntä analysoida, vaan sitä voidaan käyttää lähteenä, mikäli ei haluta käyttää sitä perusteluna tutkimustietoon. (Vilka & Airaksinen, 2003, 63-64.)

Havainnointia käytetään selvittämään esimerkiksi ihmisten toimintaa, ajatuksia ja tuntemuksia. Havainnointi on tarkkailua luonnollisissa ympäristöissä, mutta sen haittapuolena voidaan pitää sitä, että se saattaa muuttaa tilannetta tai olla sille häiriöksi. Havainnoinnin tarkoituksena on selvittää toimivatko ihmiset niin kuin sanovat toimivansa. Päinvastaisesti haastatte-

lussa ihmiset kertovat mitä tuntevat, ajattelevat ja uskovat, mutta tapahtumien todellisuus saattaa vääristyä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2006, 201 - 202.)

Havainnointi luokitellaan yleensä kahdeksi erilaiseksi: systemaattiseksi havainnoinniksi ja osallistuvaksi havainnoinniksi. Systemaattinen havainnointi on jäseneltyä ja havainnoija on ulkopuolinen toimija. Osallistuvassa havainnoissa osallistutaan ryhmän toimintaan, jolloin myös havainnointi muotoutuu tilanteessa vapaasti. (Hirsjärvi ym. 2006, 203 - 206.) Tässä tapauksessa tarkoituksena oli käyttää systemaattista havainnointia, koska toimin kisajärjestäjien ulkopuolella enkä varsinaisesti osallistunut tapahtuman järjestämiseen. Toisaalta osallistuin tapahtumaan katsojan ominaisuudessa. Tapahtumaan osallistuvana pääsin havainnoimaan ja kokemaan sen, minkä monet tuhannet muutkin katsojat ja sain näin arvokasta tietoa järjestelyiden sujuvuudesta, toimivuudesta ja erityisesti ympäristöasioiden näkyvyydestä kisojen aikana. Havainnoimalla sain tietoa siitä kuinka ihmiset suhtautuivat eri asioihin ja kuinka järjestäjien valinnat otettiin vastaan muiden katsojien toimesta. Lajittelua ja lajitteluohjeita voidaan pitää esimerkkinä siitä, miten ihmisten omat valinnat ja asenne vaikuttavat lajittelun onnistumiseen, ottaen huomioon sen minkälaiset opasteet ja ohjeet oli tehty.

6.1 Teemahaastattelun toteuttaminen

Jotta sain mahdollisimman paljon tietoa Kalevan kisojen suunnittelusta ja järjestämisestä, oli tärkeää saada tietää kaikista Kalevan kisojen 2009 järjestelyiden osa-alueista. Tämän vuoksi käytin teemahaastattelua työn alkuvaiheessa. Pääsihteeri Ekegren ja kisasihteeri Honkanen olivat mukana kisajärjestelyiden kaikissa vaiheissa ja varmistivat näin ollen sen, että kaikki toimivat sujuvasti ja aikataulussa. Ympäristöoppaan rakentaminen edellytti perehtymistä valmisteluihin ja järjestäjien toiveisiin, joten yhteistyö Ekegrenin ja Honkasen kanssa oli tuottoisaa ja hyödyllistä tästä näkökulmasta.

Ekegrenin ja Honkasen tapasin pari kertaa ennen kisojen alkamista (liitteet 1 ja 2), jolloin haastattelin heitä ja samalla keskustelimme kisajärjestelyiden sujumisesta. Tapaamisissa keskustelimme pääosin kaikista kisoihin liittyvistä järjestelyistä ja sitä kautta ympäristöasioiden huomioiminen prosessin eri vaiheissa helpottui. Ympäristöoppaan neljä pääteemaa nousivat esiin jo tapaamisten alkuvaiheessa. Teemat muodostuivat pohtimalla kisajärjestelyiden suurimpia ympäristövaikutuksia, liittämällä yhteen kisajärjestelijöiden toiveet oppaaseen tulevista aiheista. Pääosin kävimme keskustelua siis juuri neljän pääteeman eli jätehuolto, ravintolapalveluiden hankintojen, liikennejärjestelyiden ja lisärakenteiden kautta, mutta kisajärjestelyt kokonaisuudessaan olivat myös paljon esillä, koska yksittäiset asiat vaikuttavat kuitenkin kokonaisuuden luomiseen.

Huolto- ja ravintolavaliokunnan toiminnasta vastanneen Päivi Mäkelän haastattelu oli välttämätön, sillä hänellä oli suurin tietämys esimerkiksi ravintolapalveluiden hankinnoista ja jäte-

huollosta (liite 3.). Ennen jokaista tapaamisista valmistelin etukäteen kysymyksiä haastateltaville teemojen ympärille ja heidän toiveiden mukaan lähetin myös etukäteen teemoja, joista halusin tietoa. Näin myös he pysyivät valmistautumaan haastatteluihin. Vuonna 2008 Kalevan kisat järjestettiin Tampereella, joten myös näiden kisojen kisasihteerin kokemuksia käytettiin oppaan ideoinnissa työn alkuvaiheessa (liite 4.).

6.2 Havainnoinnin toteuttaminen

Päämenetelmänä työssä käytettiin havainnointia, koska sen avulla saatiin tietoa tapahtuman toteutuksesta. Havainnoinnin tavoitteena oli selvittää miten Kalevan kisoissa Espoossa 2009 oli huomioitu ympäristöasiat. Havainnoinnin apuna käytin havainnointilomaketta, näin varmistuin, että kaikki suunniteltu ja tarvittavat seikat huomioidaan. Lisäksi yksi todella tärkeä ja tarpeellinen apuväline havainnoinnissa oli valokuvaaminen. Huolellinen suunnittelu ja valmistautuminen olivat tärkeitä toimenpiteitä havainnointia tehdessäni, koska oli välttämätöntä tietää mitä havainnoin ja miten, koska ilman näitä havainnointia ei välttämättä tuota haluttua tulosta. Havainnoinnin merkittävin vaikutus on seuraaviin tuleviin kisoihin, sillä havaintojen avulla voidaan jatkossa välttyä virheiltä sekä toistaa onnistuneet valinnat ja teot.

Havainnoinnin suoritin osallistumalla Kalevan kisoihin lauantaina 1.8.2009 ja sunnuntaina 2.8.2009. Havainnoissa käytin apuvälineenä ennalta laadittua havainnointilomaketta (liite 5.), kameraa sekä muistiinpanovälineitä. Ensimmäisenä päivänä keskityin havainnoimaan enimmäkseen saniteettitiloja, liikennejärjestelyjä sekä jätehuoltoa. Toisena päivänä paneuduin havainnoimaan enemmän ravintopalveluita sekä lisärakenteita.

Molempina päivinä kuitenkin pyrin havainnoimaan kokonaisuutta, silmiin pistäviä asioita ja toimimaan tilanteen mukaan. Jätehuollon osalta oli tärkeää huomioida ne molempina päivinä. Esimerkiksi liikenteen osalta sunnuntai oli paljon vilkkaampi ja tuottoisampi päivä tulosten kannalta. Tärkeää oli myös pitää silmät ja korvat auki ja tarkkailla ihmisten käyttäytymistä sekä kisajärjestäjien toimia ja työskentelyä. Havainnot kirjasin paikan päällä ylös ja myöhemmin kävin muistiinpanot läpi tarkasti, lisääillen mieleen tulleita seikkoja. Valokuvaamalla sain paljon materiaalia oppaaseen, mutta ne auttoivat runsaasti myös asioiden hahmottamisessa ja muistamisessa. Jälkeenpäin miettiessäni havainnointia, valokuvaaminen on ollut yksi tärkeimmistä välineistä havainnoinnin onnistumisessa.

7 Tulokset

Tässä luvussa esitellään työssä käytettyjen menetelmien tulokset. Luvun alussa käsitellään teemahaastattelujen tulokset, jotka liittyvät enimmäkseen ympäristöoppaan ja kisajärjestelyiden suunnitteluun ja ideoimiseen. Havainnoinnin tulokset ovat käytännön toimiin liittyviä.

Kokonaisuudessaan kaikissa teemahaastatteluissa molempien osapuolten tieto ja materiaali täydensivät toisiaan ja lisäksi pitkien keskustelujen ja pohdintojen jälkeen molemmat saivat tapaamisien yhteydessä paljon käyttökelpoista materiaalia. Itse sain runsaasti tietoa kisajärjestelyistä, suunnitelmista ja mahdollisuuksista ympäristöasioiden suhteen ja vastaavasti koin antavani kisajärjestelijöille paljon vinkkejä ja neuvoja ympäristön huomioimiseksi järjestelyiden eri vaiheissa.

Teemahaastatteluilla oli suuri rooli ympäristöoppaan muodostumisessa ja ideoinnissa. Opin- näytetyön alkuvaiheessa teemahaastattelujen kautta sain näkökulmia itse tapahtuman järjestämiseen ja kisajärjestelyiden eri vaiheisiin. Haastattelujen tärkein tavoite olikin saada tietoa kisajärjestelyistä ja ympäristöasioiden huomioimisesta järjestelyjen eri vaiheissa. Teemahaastattelujen kautta myös havainnoinnin toteuttaminen helpottui, sillä haastatteluissa nousi esille asioita, joihin panostettiin ja toisaalta taas niitä asioita, joiden huomioiminen oli jäänyt vähemmälle kisajärjestelyitä suunniteltaessa.

Tärkeimmät teemahaastattelun tulokset liittyvät ravintolapalveluiden hankintoihin. Ravintolapalveluiden hankinnoissa esille nousi erityisesti se, että ympäristöasioihin ei panostettu hankintoja tehtäessä juurikaan ja merkittävin seikka niiden valinnassa oli hinta. Eri yhteistyökumppaneilta saadut avustukset ja tuki ovat erittäin tärkeitä kisajärjestelijöille ja pienen budjetin takia ei vertailua ravintolapalveluiden hankinnoissa tehdä muuta kuin hinnan osalta..

Kisojen ympäristöasioiden suhteen on yhteistyökumppaneiden tuki ja osallistuminen kisajärjestelyihin on elintärkeä tekijä kaikissa Kalevan kisoissa. Vaikeassa taloudellisessa tilanteessa yhteistyökumppaneiden tuki on kunnan arvoista ja kaikenlainen apu otetaan varmasti vastaan. Ihanteellinen tilanne olisi se, että yhteistyökumppaneiksi saadaan ekologisia ja ympäristöasioita tukevia yrityksiä ja toimijoita. Hyvien yhteistyökumppaneiden avulla moniin asioihin pystyttäisiin vaikuttamaan huomattavasti paremmin. Esimerkiksi ravintolapalveluiden tuotteiksi voidaan valita enemmän luomu- ja lähiruokaa sekä biohajoavia kertakäyttöastioita.

Teemahaastatteluissa nousi esille myös kisavieraiden asenne ja käyttäytyminen, joka koettiin uhkana ympäristövaikutusten vähentämiseksi. Vaikka kaikki muut tekijät olisi huomioitu hyvin ja resurssit, opastus sekä koulutus olisivat kunnossa, ihmisten tavat ja tottumukset toimia voivat vaikuttaa ympäristöasioiden sujumiseen negatiivisella tavalla. Ihminen tekee niin kuin on tottunut toimimaan yleensä ja näin ollen, on vaikea vaikuttaa ihmisten asenteeseen ja tapoihin. Esimerkiksi, jos kisavieras ei kotonakaan lajittele jätteitä, voi lajittelu hänen osaltaan olla kisoissa mahdotonta.

Havainnoinnin näkökulmasta Kalevan kisoissa 2009 ympäristö ja ekologisuus otettiin huomioon muutamilla eri tavoilla. Ensinnäkin jätteiden lajittelulla pyrittiin vähentämään kaatopaikalla menevän jätteen määrää, minimoimalla sekajätteen tuottaminen keräämällä biojätettä ja

energiajaetta, tavoitteena saada pakkausmateriaalit hyötykäyttöön. Myös saniteettitilojen valinnassa ja käytössä ympäristöystävällisyys näkyi. Lisäksi lisärakenteiden osalta saatiin ympäristövaikutuksia vähennettyä.

Jätteiden lajitteluun kisajärjestäjät olivat paneutuneet hyvin ja yhteistyötä tehtiin Lassila ja Tikanojan kanssa ainakin jäteastioiden osalta. Lajittelun onnistuminen ja paremmalla tavalla, olisi vaatinut kisajärjestäjiltä muutamaan pieneen yksityiskohtaan paneutumista ja tarkempaa huomiota jo järjestelyvaiheessa. Yleisesti ottaen, mikäli on mahdollisuus energijakeen keräämiseen, silloin on oltava myös biojäteastioita runsaasti. Tällöin sekajätettä ei tarvitse kerätä lainkaan, koska energijakeeseen voi laittaa kaiken poltettavan jätteen, jolloin käytännössä ruuan tähteet olisivat ainoita ei-poltettavia jättejakeita.

Lisärakenteiden osalta ympäristö oli huomioitu hyvin vuokraamalla tarvittavat katsomot, telat ja aidat niihin erikoistuneelta yritykseltä. Ainoastaan kyseisen yrityksen toimipaikkojen sijainnit Tampereella ja Orimattilassa, olivat negatiivisena puolena lisärakenteiden hankinnassa. Olisiko tarvittavat lisärakenteet voitu vuokrata lähempää pääkaupunkiseudulta tai Uudeltamaalta kuljetuksesta koituvien haittojen minimoimiseksi?

Ympäristö oli otettu huomioon saniteettitiloissa käyttämällä kiinteän katsomon wc-tiloissa rullapyyhettä käsien kuivaamiseen, jolloin jätettä ei syntynyt lainkaan käsipapereista. Siirrettävissä saniteettitiloissa käytettiin vain luonnollisesti hajoavia tuotteita. Lisäksi kaikissa wc-tiloissa käytettiin uusio- wc-paperia.

Vahvuuksia Espoon kisoissa havainnoinnin perusteella olivat selvästi lisärakenteet sekä saniteettitilat. Lisäksi jätehuolto voidaan nimetä vahvuudeksi, vaikka kisoissa siinä ilmeni joitakin puutteita. Lisärakenteiden ja saniteettitilojen osalta ympäristövaikutukset oli huomioitu hyvin ja suunnitellusti.

Havainnointi osoitti, että resurssit, kouluttaminen sekä ohjeistus ja opastaminen ovat kisojen ympäristöasioiden suhteen heikkouksia. Resurssien kuten rahan, ajan ja vapaaehtoisten puute ovat merkittäviä tekijöitä siinä suhteessa, miten laajasti ympäristövaikutuksiin pystytään kisajärjestelyissä vaikuttamaan. Mikäli resurssit ovat kaikilta osin vähissä, ympäristöasioihin paneutuminen saattaa jäädä sen vuoksi pois. Kisajärjestäjien ja vapaaehtoisten kouluttaminen on edellytyksenä sille, että ympäristöasioihin paneudutaan kunnolla. Jos kaikki kisajärjestäjät ja vapaaehtoiset eivät ole tietoisia kisoissa tehtävistä ympäristöasioihin liittyvistä toimenpiteistä, ei niiden onnistuminen voi toteutua parhaalla mahdollisella tavalla. Kisavieraiden ohjeistaminen ja opastaminen on myös erittäin vahvassa roolissa ympäristövaikutusten minimoimiseksi, erityisesti jätehuollon ja lajittelun osalta. Selkeät ja yksinkertaiset ohjeet edesauttavat toimimaan kuten halutaan.

Havainnoinnin perusteella mahdollisuuksia ympäristöasioiden huomioimisen parantamiseen kisoissa voi olla paljonkin, mutta eniten hyötyä on jätehuoltoon ja liikennejärjestelyihin panostamisesta. Muutamilla pienillä valinnoilla ja teolla jätehuolto saadaan toimimaan niin, että kaatopaikalle sijoitettavaa jätettä syntyy hyvin vähän ja jätteet saadaan ensisijaisesti hyötykäyttöön. Liikenteen ympäristövaikutuksia pystytään vähentämään erityisesti henkilöautojen määrän vähentämisellä ja kiinnittämällä huomiota julkisen liikenteen mahdollisuuksiin. Kisapaikan valinta, erilaiset markkinointikeinot ja yhteistyö eri liikenneyhtiöiden kanssa, ovat myös keinoja liikenteen ympäristövaikutusten minimoimiseksi.

Ympäristöopas muodostui yhdistämällä teemahaastattelujen ja havainnoinnin tulokset. Molemmat menetelmät täydensivät toisiaan ja tulosten avulla ympäristöoppaaseen saatiin kootua mahdollisimman laajasti tietoa kisajärjestelyiden suunnittelusta sekä toteuttamisesta. Nämä molemmat näkökulmat ovat yhtä tärkeitä ympäristöasioiden kannalta.

8 Johtopäätökset

Ympäristöasioiden huomiointi on jatkuvassa kasvussa ja ympäristövaikutusten minimointia voidaan pitää jokaisen ihmisen velvollisuutena. Ympäristöasioihin ei voida kiinnittää liikaa huomiota, sillä ihmisen eläminen ja kulutustottumukset vaikuttavat ympäristön tilaan monella tavalla. Ympäristöä voidaan suojella ennen kaikkea ennalta ehkäisemällä monia ympäristövaikutuksia, vertailemalla eri vaihtoehtoja ja valitsemalla ympäristöstävällisiä tuotteita.

Erilaisten tapahtumien suosio on kasvussa ja tarjolla on monenlaisia tapahtumia. Tapahtumanjärjestäminen ja itse tapahtuma vaikuttavat monin tavoin ympäristöntilaan. Tapahtumien ympäristövaikutukset ovat merkittäviä, ellei niihin kiinnitetä huomiota jo tapahtuman suunnitteluvaiheessa. Suunnittelun tärkeyttä ei voi liikaa korostaa, koska suunnittelemalla huolellisesti tehtävät toimenpiteet ja asettamalla tavoitteet niiden toteutumiseksi, monien asioiden huomioiminen tapahtumanjärjestelyissä helpottuu sitä kautta.

Laaditun ympäristöoppaan (liite 6.) tarkoituksena on helpottaa jokavuotisten Kalevan kisojen järjestäjiä kartoittamaan tapahtuman suurimmat ympäristövaikutukset ja antaa vinkkejä niiden ennalta ehkäisemiseen ja huomioimiseen järjestelyissä. Espoossa 2009 järjestettyjen kisojen ympäristöasioiden tarkasteleminen ympäristöoppaassa, antaa monille tuleville kisoille hyvän esimerkin, sillä mittakaavan mukaan Espoon kisat ovat olleet yhdet isoimmista Kalevan kisoista koko niiden historian aikana. Espoon kisojen järjestelyihin perehtymällä, kyseisen tapahtuman järjestämiseen liittyvät osa-alueet tulivat tutuiksi, joten ympäristöoppaaseen on saatu kerättyä konkreettista käytännön tietoa. Ympäristöopasta apuna käyttämällä Kalevan kisojen järjestelytoimikunnat saavat perusasiat selvitettyä ympäristön hyväksi. Perusasiat ovat se ensimmäinen askel kohti parempia kisajärjestelyitä ja joka vuosi tavoitteiden määrää voidaan kasvattaa ja ottaa huomioon uusia osa-alueita.

Kalevan kisojen järjestäminen pääasiassa vapaaehtoisten voimin, vaikuttaa siihen miten paljon ympäristöasioihin pystytään vaikuttamaan. Tämän vuoksi ympäristöasiat on otettava huomioon muodostettaessa kisaorganisaatiota ja suhtauduttava niiden järjestelyihin yhtä vakavasti kuin muihin osa-alueisiin. Ympäristöasioiden hallinta tulee nähdä osana kokonaisuutta ja ymmärtää niiden vaikuttaminen lähes kaikkiin toimintoihin.

Kokonaisuudessaan ympäristöoppaan laatiminen oli pitkä ja mielenkiintoinen prosessi. Itse koin opinnäytetyön tekemisen haastavana ja kiinnostavana, mutta myös ajoittain työn tekeminen tuntui raskaalta. Työn alkuvaiheessa oma innostukseni ja motivaationi oli huipussaan ja työ eteni lupaavasti. Valitettavasti siinä vaiheessa Kalevan kisojen kisajärjestelyt olivat vielä alkuvaiheessa ja moni asia oli miettimättä, joten se jarrutti hieman työn etenemistä. Haastattelujen toteuttaminen oli myös haasteellista ja virheeni oli jäädä liian kauaksi aikaa odot-

tamaan mahdollisten haastateltavien vastausta haastattelun toteuttamiseksi. Tämän takia kaikkiin ympäristöoppaan teemoihin en saanut samalla tavalla tietoa. Juuri tästä syystä jätehuollosta sekä ravintolapalveluiden hankinnoista tietoa on hieman laajemmin kuin liikenteestä sekä lisärakenteista.

Johdannossa asetin työn tavoitteeksi laatia ympäristöoppaan Kalevan kisojen järjestäjille helpottamaan ympäristöasioiden huomioimista kisajärjestelyitä suunniteltaessa ja toteuttaessa. Tämän tavoitteen tarkempaa onnistumista pitää kysyä tulevilta Kalevan kisojen järjestäjiltä, mutta ympäristöoppaan avulla ympäristöasiat voidaan ottaa huomioon kaikkein tärkeimmillä osa-alueilla tulevissa Kalevan kisoissa ja ympäristöoppaasta saa käytännön vinkkejä ympäristöasioiden minimoimiseksi.

Espoon 2009 Kalevan kisojen järjestelytoimikunnan palaute ympäristöopasta kohtaan oli positiivista. Kisasihteeri Honkanen ja pääsihteeri Ekegren lukivat ympäristöopasta muutamaa otteeseen sen edetessä. Tarkemmin palautetta ympäristöoppaasta he antoivat kisojen jälkeen, kun olin saanut ympäristöoppaaseen lisättyä havainnoinnin tulokset. Kisasihteeri Honkanen kommentoi, että ympäristöopasta tullaan käyttämään jatkossa ja se tulee olemaan hyödyllinen apuväline kisajärjestelyissä. Ympäristöoppaan parasta antia kisajärjestäjien mielestä olivat erilaiset taulukot, joihin on tiivistetty hyviä vinkkejä.

Ympäristöoppaan laatiminen on antanut monia mielenkiintoisia kokemuksia ja opettanut uusia asioita. Oma tärkeimpänä tavoitteenani oli tutustua suuren urheilutapahtuman järjestämisen ja sen eri vaiheisiin. Koen, että opinnäytetyön aikana juuri prosessiin tutustuminen on ollut yksi mielenkiintoisimmista asioista ja olen saanut runsaasti tietoa tapahtuman järjestämiseen liittyvistä asioista ja tekijöistä. Myös erilaiset ympäristövaikutusten vähenemiseen vaikuttavat tekijät ovat tulleet tutuiksi. Esimerkiksi itse käydessäni erilaisissa tapahtumissa tulevaisuudessa, tiedän miten oma käyttäytymiseni vaikuttaa ympäristön tilaan ja millaisilla teoilla voin ennalta ehkäistä erilaisten ympäristövaikutusten syntymistä. Voin toimia itse myös esimerkkinä muille tapahtumaan osallistuvilla vieraille.

Lähteet

Bowdin, G., McDonnell, I., Allen, J. & O'Toole, W. 2001. Events management. Oxford: Butterworth-Heinemann.

Heikkilä, P. 2002. Ekokeittiön valinnat. Porvoo: WSOY.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2006. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Iiskola-Kesonen, H. 2004. Mitä, miksi, kuinka? Käsikirja tapahtuman järjestäjille. SLU- julkaisusarja 10/04. Suomen Liikunta ja Urheilu ry.

Kallio, T. 2001. Moderni ympäristöjohtaminen: historia, käsite ja organisatorinen kenttä. Turku: Turun Kauppakorkeakoulu.

Kauhanen, J., Juurakko, A. & Kauhanen, V. 2002. Yleisötapahtuman suunnittelu ja toteutus. Vantaa: Dark Oy.

Ketola, T. 2004. Yritysten ympäristöjohtaminen. Turku: Turun Kauppakorkeakoulu.

Matkailun edistämiskeskus, Kauppa- ja teollisuusministeriö, Ympäristöministeriö & Suunnittelukeskus Oy 1999. Ympäristöopas tapahtumien järjestäjille

Pesonen, H-L., Hämäläinen, K. & Teittinen, O. 2005. Ympäristöjärjestelmän rakentaminen. Helsinki: Talentum.

Pohjola, T. 2003. Johda ympäristöasioita tehokkaasti. Helsinki: Talentum.

Sarkkinen, S. (toim.) 2006. Ympäristövastuu työpaikalla. Helsinki: Edita

Tekniikan sanastokeskus. 1998. Ympäristösanasto. Jyväskylä; Helsinki: Gummerus.

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Tammi

Sähköiset lähteet

Astiat. Kestävät kekkerit. Viitattu 5.3.2009.

<<http://www.kestavatkekkerit.fi/tapahtuma/tapahtumatuottaminen/ruokailu.php?id=140>>

Ekotehokkuus. Viitattu 24.1.2009. <<http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=180&lan=fi>>

Historia. Viitattu 20.1.2009. <<http://www.kalevankisat09.fi/kisainfo/historia/>>

Ilmastonmuutos. Viitattu 5.2.2009. <<<http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=98&lan=fi>>>

Jäteasiat. Viitattu 24.1.2009. <<http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=187&lan=fi>>

Jätelaki 3.12.1993/1072. Viitattu 9.7.2009.

<<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19931072>>

Jätteet ja jätehuolto. Viitattu 9.7.2009.

<<http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=321794&lan=fi>>

Jätteiden hyödyntäminen. YTV. Viitattu 16.2.2009.

<http://www.ytv.fi/FIN/jatehuolto/lajittelu/jatteiden_hyodyntaminen/>

Jätteiden lajittelu. YTV. Viitattu 16.2.2009.

<<http://www.ytv.fi/FIN/jatehuolto/lajittelu/etusivu.htm>>

Kemiallinen WC - melkein kuin kuivakäymälä tai kuivikekäymälä. Viitattu 12.5.2009. Saatavil-

la [www-muodossa](http://www.muodossa): <<http://www.ykkosvessat.fi/articles/321/>>

Koivusalo, S & Heinonen, U. 2006. Ekotehokkaan massatapahtuman käsikirja. Viitattu 25.2.2009.

<http://www.dipoli.tkk.fi/ymparisto/ecomass/Ecomass_Laymans_report2006_FI.pdf>

Kröger, A. 2004. Ekotehokas yleisötapahtuma tekee tuloaan. Viitattu 25.2.2009.

<http://www.dipoli.tkk.fi/dipoli_info/jutut/mmkisat/ym_0204_mm05.pdf>

Käymälät moneen eri tarpeeseen. Viitattu 12.5.2009. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa):

<<http://www.lassila-tikanoja.fi/fi/PalvelutJaTuotteet/palvelujatuotevalikoima/>

[ymparistotuotteet/yleisokaymalat /Documents/Yleis%C3%B6k%C3%A4ym%C3%A4l%C3%A4t.pdf](http://www.ymparistotuotteet/yleisokaymalat/Documents/Yleis%C3%B6k%C3%A4ym%C3%A4l%C3%A4t.pdf)>

Liikenteen ympäristövaikutukset. Motiva. Viitattu 5.2.2009.

<<http://www.motiva.fi/fi/kuluttajat/liikkuminen/liikenteenymparistovaikutukset/>>

Mitä jätteille tapahtuu?. Viitattu 13.7.2009.

<<http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=204611&lan=fi>>

Muista! Viitattu 19.2.2008. <<http://www.kestavatkekkerit.fi/tapahtuma/muistilista/>>

Ruoka. Kestävät kekkerit. Viitattu 5.3.2009.

<<http://www.kestavatkekkerit.fi/tapahtuma/tapahtumatuottaminen/ruokailu.php?id=139>>

Tervetuloa Kalevan kisojen 2009 internet-sivuille. Viitattu 28.3.2009.

<<http://www.kalevankisat09.fi/>>

Yhteystiedot. Viitattu 16.2.2009. <http://www.kalevankisat09.fi/yhteystiedot/>

Ympäristöystävällinen tapahtuma. Viitattu 16.2.2009.
<<http://www.kestavatkekkerit.fi/tapahtuma/tapahtumatuottaminen/>>

Liitteet

Liite 1. Ensimmäinen teemahaastattelu.....	35
Liite 2. Toinen teemahaastattelu	36
Liite 3. Kolmas teemahaastattelu.....	37
Liite 4. Haastattelu Kalevan kisat 2008	38
Liite 5. Havainnointilomake.....	39
Liite 6. Ympäristöopas	42

Liite 1. Ensimmäinen teemahaastattelu

Paikalla: kisasihteeri Pauliina Honkanen ja pääsihteeri Göran Ekegren

- Ympäristösuunnitelman osat: jätteiden synnyn ehkäisy, jätteiden kerääminen, lajittelu ja kierrätys, yleisökäymälät, liikennejärjestelyt
- Kuinka ympäristöasiat otetaan huomioon urheilutapahtumassa/suurtapahtumassa ja juuri tulevissa Kalevan kisoissa?

Kysymyksiä

- Miten aiemmissa kisoissa on järjestetty ympäristöasiat? (WC:t, jätteet, liikennejärjestelyt yms.)
- Mitä ympäristöasioita on jo suunniteltu/järjestetty tähän mennessä?
- Onko kisoissa jo joku yhteistyökumppani ympäristöasioihin liittyen?
- Kuinka paljon kisoihin odotetaan urheilijoita, yleisöä suunnilleen? Entä toimitsijoiden ja järjestäjien määrät?
- Ekoteema?
- Minkälaista jätettä kisoissa syntyy? Kertakäyttöastiat? Kisaohjelmat? Ruoka?
- Onko kisoihin tehty ympäristösuunnitelma?
- Onko jotain tavoitteita ympäristöasioiden suhteen kisoissa?
- Toiveita?
- Tuleeko mieleen mahdollisia haastateltavia opinnäytetyötä varten?

Liite 2. Toinen teemahaastattelu

Paikalla: kisasihteeri Pauliina Honkanen ja pääsihteeri Göran Ekegren

Kisajärjestelyjen tilanne

- Missä vaiheessa järjestelyt ovat?
- Koska lipunmyynti kisoihin aloitetaan?
- Eri valiokuntien tilanne ja aikataulu?

Jätehuolto

- Mitkä kaikki jätelajit on tarkoitus laitella?
- Minkälainen on tämänhetkinen jätehuolto Leppävaaran stadionilla ja kisapuistossa?
- Kuka on vastuussa jätehuoltoon liittyvistä valinnoista?
- Minkälaiset ovat Leppävaaran urheilupuiston lajittelumahdollisuudet tällä hetkellä?
- Mitä kisajärjestäjien puolelta on hoidettava kisojen jätehuollon osalta?
- Jäteasiat kisoihin tilataan erikseen?

Ravintolapalveluiden hankinnat

- Mikä on tämän hetkinen tilanne ravintolapalveluiden hankintojen osalta?
- Minkälaisia hankintoja on suunniteltu tehtävän?
- Miten ympäristö huomioidaan hankinnoissa?
- Mitä ongelmia on tullut eteen järjestelyiden edetessä?

Liikennejärjestelyt

- Missä vaiheessa järjestelyt ovat liikenteen osalta?
- Kuinka paljon kisoihin on odotettavissa henkilöautolla saapuvia?
- Millaisilla toimenpiteillä pyritään edesauttamaan julkisen liikenteen käyttöä?
- Miten hoidetaan kisojen sisäinen liikenne ja tavarakujetukset?
- Mitä tavoitteita teillä on ympäristöasioiden suhteen kisoissa?
- Millä toimenpiteillä liikenteen ympäristövaikutuksia pyritään pienentämään?

Lisärakenteet

- Mitä lisärakenteita hankitaan kisojen ajaksi?
- Millä perusteilla lisärakenteet hankitaan?
- Miten ympäristö ja ekologisuus otetaan huomioon lisärakenteiden hankinnoissa?
- Mitä tavoitteita teillä on ympäristöasioiden suhteen kisoissa lisärakenteiden osalta?

Liite 3. Kolmas teemahaastattelu

Paikalla: Päivi Mäkelä ja kisasihteeri Pauliina Honkanen

Kisajärjestelyjen tilanne huolto- ja ravintolavaliokunnassa

- Mitkä kaikki kisajärjestelyt kuuluvat huolto- ja ravintolavaliokunnan tehtäväksi?
- Kuinka pitkällä kisajärjestelyt ovat oman valiokuntanne osalta?
- Minkälaisia ravintolapalveluita kisoissa tulee olemaan?
- Entä ketkä hoitavat kisojen ravintolapalvelut?

Hankinnat huolto- ja ravintolavaliokunnassa

- Millaisia tuotteita ravintoloissa tarjotaan?
- Entä millä perusteilla tuotteet valitaan?
- Hankitaanko tuotteet keskitetysti joltain palveluntarjoajalta vai käytetäänkö useampaa yritystä?
- Millaisia koneita ja laitteita hankitaan kisoihin ravintolapalveluiden avuksi?
- Millaisia kertakäyttöastioita kisoihin hankitaan ja kuinka paljon niitä on tarkoitus hankkia?
- Käytetäänkö luomuruokaa tai lähiruokaa ravintoloiden aterioissa?
- Miten ympäristö ja ekologisuus otetaan huomioon hankinnoissa yleisesti ottaen?

Ympäristön huomioiminen huolto- ja ravintolavaliokunnan toiminnassa

- Miten järjestelyissä huomioidaan ympäristöasiat teidän valiokuntanne osalta kokonaisuudessaan?
- Mitä tavoitteita teillä on ympäristöasioiden suhteen kisoissa?
- Miten jätteiden lajittelu hoidetaan teidän osaltanne?
- Miten pyritte vähentämään jätteiden syntymistä kisajärjestelyissä ja kisojen aikana?
- Miten valiokuntanne henkilökunta koulutetaan huomioimaan ympäristöasiat kisajärjestelyissä ja sen aikana?

Liite 4. Haastattelu Kalevan kisat 2008

- Miten Kalevan kisojen 2008 kisajärjestelyissä huomioitiin ympäristö?
- Minkälaisia ympäristöystävällisiä toimia kisojen aikana tehtiin?
- Mitä jätteitä kisoissa lajiteltiin?
- Millaisilla toimilla jätteiden syntymistä pyrittiin vähentämään?
- Tehtiinkö kisoihin ympäristösuunnitelma?
- Nimettiinkö kisoihin erikseen ympäristövastaava?
- Minkälaisia kertakäyttöastioita kisoissa käytettiin? Entä millä perusteella erilaiset hankinnat kisoihin tehtiin?
- Ketkä olivat kisojen yhteistyökumppaneita, erityisesti ympäristöasioiden näkökulmasta?

Liite 5. Havainnointilomake

Jätehuolto

- Jätteiden lajittelu
- Mitkä jätelajit lajiteltiin
- Ohjeet ja opastus
- Jäteastioiden sijoittelu ja lukumäärä
- Järjestäjien toiminta
- Pullot
- Yleinen siisteys alueella

Ravintolapalveluiden hankinnat

- Kertakäyttöastiat
- Pakkaukset ja pakkausmateriaalit
- Alkuperä
- Koneet ja laitteet

Liikennejärjestelyt

- Sisäinen liikenne
- Opastus
- Pysäköinti
- Pyörät
- Julkinen liikenne
- Markkinointi

Lisärakenteet

- Materiaalit
- Lukumäärät
- Tarpeellisuus
- Hyödynnettävyys
- Turvallisuus

Saniteetitilat

- Lukumäärä
- Käsipyyhkeet
- Wc-paperi
- Yleinen siisteys
- Tyhjennysväli

Muita havaintoja

- Mitä ympäristöystävällisiä tekoja kisoissa oli?
- Kisavieraiden käyttäytyminen ja asenne

YMPÄRISTÖOPAS

KALEVAN KISOJEN JÄRJESTÄJILLE

Espoo 2009

ESIPUHE

Erilaisia kesätapahtumia järjestetään Suomessa vuosittain runsaasti. Tapahtumien luonne ja yleisömäärät vaihtelevat paljon, mutta tapahtumat keräävät yleisöä usein sadoista jopa tuhansiin ihmisiin. On tärkeää miettiä, mitä vaikutuksia tapahtumalla on alueelle ja koko ympäristölle ja minkälaisia haittoja sen järjestäminen saattaa aiheuttaa kokonaisuudessaan. Tapahtuman järjestäminen hoidetaan melko usein pienellä budjetilla tai vapaaehtoisvoimin, joten resurssit voivat olla rajallisia, siksi erityisen tärkeää on suunnittelutyö järjestelyjen alkuvaiheessa.

Tapahtuman järjestämisessä ympäristöä kuormitetaan monilla tavoilla, mutta tapahtuma voidaan järjestää myös ekologisesti ja vastuullisesti ympäristö huomioiden. Tapahtuman luonteesta riippuen eri tapahtumissa suurimmat ympäristövaikutukset ovat jätteiden syntyminen, liikenne, erilaiset hankinnat ja lisärakenteet, lisäksi siirrettävät saniteettitilat voivat kuormittaa ympäristöä.

Tämä ympäristöopas on tehty Kalevan kisojen järjestäjille. Ympäristöopas sisältää tietoa siitä, kuinka kyseisen tapahtuman järjestämisessä voidaan ottaa ympäristö huomioon. Ympäristöoppaassa keskitytään kyseisen tapahtuman järjestämisen tärkeimpiin ympäristövaikutuksiin, joita ovat jätteet, hankinnat, liikennejärjestelyt sekä erilaiset lisärakenteet. Lisäksi ympäristöoppaassa on erilaisia ympäristövinkkejä sekä kehittämisehdotuksia. Esimerkkinä ympäristöoppaassa käytetään vuonna 2009 Espoon Leppävaarassa järjestettyjä Kalevan kisoja, joita ennen ja sen yhteydessä tämä ympäristöopas on tehty yhteistyössä kisojen järjestäjien kanssa. Ympäristöopasta voidaan hyödyntää ja soveltaa jatkossa kaikissa tulevilla Kalevan kisoissa.

Ympäristöoppaassa keskitytään jätehuollon osalta lajitteluun ja kierrätykseen, tavoitteena vähentää syntyvän jätteen määrää. Hankintojen osalta keskitytään erityisesti ravintolapalveluihin ja niiden järjestämiseen liittyviin hankintoihin, kuten tuotteisiin ja astioihin. Tapahtumien liikennejärjestelyt ja julkinen liikenne ovat liikenteen osalta keskeisimpiä seikkoja, joihin tässä ympäristöoppaassa pyritään antamaan vinkkejä. Lisärakenteiden osalta keskitytään erityisesti katsomoiden, teltojen ja saniteettitilojen hankintaan, materiaaleihin ja mahdolliseen uusiokäyttöön. Yhteenveto-osioon on koottu tärkeimpiä seikkoja ympäristön huomioimiseksi kokonaisuudessaan kisajärjestelyitä tehtäessä. Jokaisen osion päätteeksi kuvataan, miten Espoossa toimittiin kyseisen asian suhteen. Ympäristöoppaassa olevat kuvat on otettu Espoon Kalevan kisoissa elokuussa 2009.

Toivon, että laatimastani ympäristöoppaasta on hyötyä tuleville Kalevan kisojen järjestäjille. Kiitän kaikkia ympäristöoppaan rakentamisessa auttaneita Espoon 2009 Kalevan kisojen jär-

jestäjiä. Erityisesti kisasihteeri Pauliina Honkasen sekä pääsihteeri Göran Ekegrenin yhteistyöhalukkuuden avulla ympäristöoppaan rakentaminen mahdollistui.

Tämä ympäristöopas on tuotos Laurea-ammattikorkeakoulussa tekemästäni toiminnallisesta opinnäytetyöstä. Opinnäytetyöni nimi on Ympäristöoppaan laatiminen suureen urheilutapahtumaan: Case Kalevan kisat 2009.

Sanna Saalimo

Sisällys

Esipuhe	2
1 Kalevan kisat 2009 Espoon Leppävaarassa	5
2 Jätehuolto kisatapahtumassa	7
2.1 Lajittelu ja kierrätys	8
2.2 Jätehuolto tapahtumassa	8
2.3 Jätehuolto Kalevan kisoissa 2009	10
2.4 Kehittämiskohteet	13
3 Ravintolapalveluiden hankinnat	14
3.1 Tapahtuman ravintolapalvelut	14
3.2 Ravintolapalveluiden hankinnat Kalevan kisoissa 2009	15
3.3 Kehittämiskohteet	16
4 Liikennejärjestelyt	16
4.1 Liikennejärjestelyt tapahtumissa	17
4.2 Liikennejärjestelyt tapahtuman aikana.....	17
4.3 Liikennejärjestelyt Kalevan kisoissa 2009	18
4.4 Kehittämiskohteet	19
5 Lisärakenteet	20
5.1 Saniteettitilat	21
5.2 Lisärakenteet ja saniteettitilat Kalevan kisoissa 2009	21
5.3 Kehittämiskohteet	23
6 Lopuksi	24
Lähteet.....	27
Kuvat	29

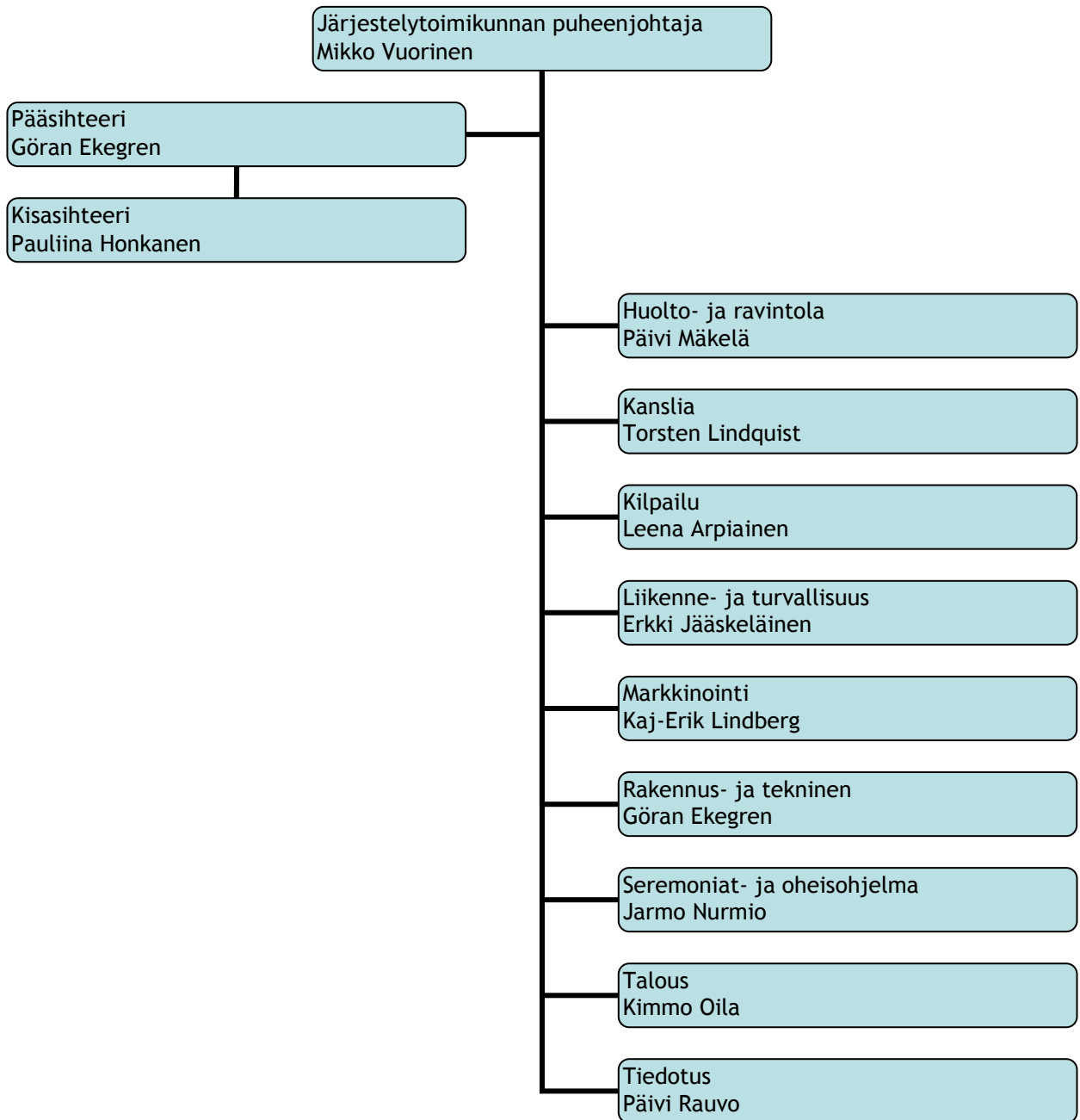
1. Kalevan kisat 2009 Espoon Leppävaarassa

Suomenmestaruuksien historia ulottuu 1900-luvun alkuun, jolloin pidettiin ensimmäiset urheilukuningaskilpailut. Vuonna 1907 järjestettiin Tampereella ensimmäiset lajikohtaiset SM-kilpailut, kun aiemmin oli kilpailtu 16 lajin ottelua. Kalevan kisat järjestettiin vuonna 2009 31.7. - 2.8. Kisapaikkana toimi Espoossa Leppävaaran stadion. Kisojen järjestelyistä vastasivat urheiluseurat Espoon Tapiot, Esbo IF ja Leppävaaran Sisu yhteistyössä Espoon kaupungin ja Suomen Urheiluliiton kanssa (kuva 1.). Kisojen toimisto sijaitsi kisapaikalla Leppävaaran stadionilla. Kolmpäiväisiin kisoihin odotettiin tulevan ainakin 7 000 - 8 000 katsojaa päivittäin ja kisoihin osallistui noin 600 - 700 urheilijaa.

Espoon Kalevan kisojen järjestelytoimikunta koostui monista eri valiokunnista, joiden kesken järjestelyiden hoitaminen oli jaettu: huolto ja ravintola, kanslia, kilpailu, liikenne ja turvallisuus, markkinointi, rakennus ja tekninen, seremonia ja oheishjelma, talous sekä tiedotus (kuva 2.). Lisäksi järjestelyistä vastasivat järjestelytoimikunnan puheenjohtaja, pääsihteeri ja kisasihteeri. Kisojen yhteistyökumppaneina toimivat muun muassa Kaleva, If, Mandatum Life, Veikkaus, Lönnberg, Adidas, Hok-Elanto, Hotel Sello, Länsiväylä, Stopteltat, Konecranes, Outotec, Puustelli, Tikkurila sekä Sana.

Kuva 1. Kalevan kisojen 2009 kisajärjestäjät

Kuva 2. Kisaorganisaatio vastasi Kalevan kisojen 2009 järjestelyistä.

2. Jätehuolto kisatapahtumassa

Suomen jätelain ja EU:n jätteitä koskevien säädösten mukaan sellaiset aineet tai esineet, jotka niiden haltijan toimesta poistetaan, on poistettu tai on velvollinen poistamaan käytöstä, ovat jätteitä. Jätteet voidaan myös määritellä olevan tuotantoprosessissa ylijääneitä aineita tai esineitä, jotka on tarkoitus poistaa käytöstä. Jätejakeet ovat jätteestä erilleen otettavia tunnistettavia aineita tai esineitä.

Jätelaki sanoo, että kaikessa toiminnassa on toimittava niin, että jätettä syntyy mahdollisimman vähän. Jätelain mukaan jätteet on lajiteltava ja kierrätettävä mikäli jätteen syntyä ei pystytä ehkäisemään, mutta kuitenkin ilman kohtuuttomia lisäkustannuksia. Jätteen hyödyntäminen energiana tai sen kaatopaikalle sijoittaminen on viimeinen vaihtoehto (kuva 3). Kunnilla on omat jätehuoltomääräykset, jotka koskevat jätteiden lajittelua, keräysastioita ja kuljetuksia. Jätehuoltoa ei kustanneta verovaroilla, vaan kunta perii jätemaksua, joten jätelain periaatteena on se, että jätteen tuottaja maksaa itse jätteen käsittelystä syntyvät kustannukset.

Jätehierarkia

Kuva 3. Jätehierarkia (Lassila ja Tikanoja 2008.)

2.1 Lajittelu ja kierrätys

Jätteet on pyrittävä toimittamaan hyötykäyttöön materiaalina ennen kuin niitä hyödynnetään energian tuottamiseen. Kaatopaikat ovat sekajätteiden viimeinen määränpää, jossa ne voidaan jossain tapauksissa myös polttaa. Jätteiden lajittelun myötä luonnonvaroja ja kustannuksia voidaan säästää. Lajitellut jätteet voidaan käyttää uusien tuotteiden valmistamiseen ja sitä kautta neitseellisten raaka-aineiden käyttöä pystytään vähentämään ja tietenkin kaatopaikalle sijoitettavan jätteen määrä pienenee huomattavia määriä. Lajiteltu jäte on myös edullisempaa kuin sekajäte sen tuottajalle.

Jotta jätteiden kierrättäminen olisi mahdollista, on ne lajiteltava mahdollisimman tarkasti puhtaiksi jakeiksi. Eri kunnissa lajittelumääräykset sekä -mahdollisuudet voivat olla melko erilaisia, mutta kaikissa kunnissa on oltava vähintään ongelmajätekeräys. Kalevan kisoja järjestäessä on siis huomioitava kyseisen kunnan tai kaupungin jätehuoltomääräykset ja noudatettava vähintään niitä jätteiden lajittelussa.

Espoon kaupungin jätehuoltoa hoitaa keskitetysti Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunta YTV, jonka mukaan hyödynnettäviä jättejakeita ovat: keräyskartonki ja -pahvi, metalli, biojäte, sähkö- ja elektroniikkaromu, romuautot, renkaat, paperi, ongelmajätteet, lasi ja energiajäte. Lajitteluohjeiden noudattaminen on edellytyksenä jätteiden hyödyntämiselle. Sekajätettä eli hyödyntämättömäksi kelpaamatonta jätettä ovat muun muassa nahka, posliini, vaipat ja terveystiteet, pölynimuripussit sekä rikkiäiset vaatteet ja kengät.

2.2 Jätehuolto tapahtumassa

Jätteiden lajittelun edellytyksenä ovat hyvät ohjeet ja kisajärjestelijöiden osalta katsojien opastus ja neuvominen jäteasioissa. Jätteiden määrää kisoissa voidaan vähentää monin tavoin. Yhtenä tärkeimpänä tekijänä on jo hankintoja tehtäessä miettiä tuotteiden lopullinen jätemäärä ja mahdollinen uusiokäyttö. Jätteiden synnyn vähentämiseen on monia tapoja ja esimerkkejä. Myöhemmin esille tulee tarkemmin hankintojen vaikutus jätteiden syntyyn.

Jäteastioiden riittävä määrä ja oikea sijoittelu takaavat roskaamisen vähenemisen, joten jäteastiat tulee sijoittaa näkyville paikoille, kulkureittien varsille riittävän säännöllisin välimatkoin ja erityisesti sinne, missä jätettä syntyy. Noin 2 - 3 erilaista jätelajia on ihanteellinen määrä, jotta lajittelu onnistuisi parhaalla mahdollisella tavalla. Yleisölle pääsemättömissä tiloissa tulee olla enemmän lajittelumahdollisuuksia, niin että lähes kaikki mahdollinen jäte voidaan lajitella.

Jäteastioiden yhteyteen tulee laittaa selkeät, mieluummin kuvalliset ohjeet jätteiden lajittelusta ja kyseiseen jäteastiaan kuuluvista jätteistä. Säännöllisin väliajoin tulee tarkistaa jäteastioiden sisältö, erityisesti biojäteastia, jotta sen joukossa ei ole sinne kuulumatonta jätettä. Lisäksi tarkistetaan, noudatetaanko annettuja ohjeita tarpeeksi hyvin. Erillinen tuopelle ja isoille muovimukeille tarkoitettu jäteastia kerää mikit kätevästi pinoihin, jolloin jätteet saadaan pienempään tilaan. Näin säästyy roskasäkkejä ja jäteastioiden tyhjennysvälit lyhenevät huomattavasti. Seuraavaan taulukkoon (taulukko 1.) on kerätty muutamia toimenpiteitä, joiden kautta jätteiden syntymistä voidaan vähentää tapahtumassa.

Taulukko 1.

Tapahtumassa jätteiden synnyn vähenemiseen vaikuttavia tekijöitä:

- Käytetään kestotuotteita.
- Käytetään käsien kuivaamisen kangas/rullapyyhkeitä wc-tiloissa sekä pukuhuoneissa.
- Hankitaan biohajoavia kompostoitavia kertakäyttöastioita.
- Myydään virvoitusjuomat panttipulloissa kertakäyttöastioiden sijaan.
- Tutkitaan etukäteen tarkkaan pakkausten kierrätettävyys, palautettavuus ja lopullinen hävittäminen.

Alla olevaan taulukkoon (taulukko 2.) on listattu bio-, sekajätteeseen sekä energiajakeeseen kuuluvia jätejakeita, joita saattaa syntyä tapahtuman aikana.

Taulukko 2. Tapahtuman jätteiden lajittelu

BIOJÄTE	ENERGIAJAE	SEKAJÄTE
- Ruoan tähteet - Pehmopaperit eli lautasliinat, servietit, talouspaperit, nenäliinat - Biohajoavat kertakäyttöastiat - Puiset aterimet - Munakennot - Suodatinpussit ja teepussit	- Kaikki muovit (myös kertakäyttöastiat) - Likaiset ja kostuneet paperit, pahvit ja kartongit - Puut	- Muoviset kertakäyttöastiat - Erilaiset kääreet kuten karkkipaperit, makkarapaperit yms. - Tupakka-askit ja tumpit - Muut roskat

2. 3 Jätehuolto Kalevan kisoissa 2009

Huolto- ja ravintolavaliokunta huolehti kisojen jätehuollosta yhteistyössä Espoon kaupungin kanssa. Kisoissa lajiteltiin seuraavat jätelajit: seka- ja biojäte, paperi ja pahvi. Yleisöllä oli mahdollisuus lajitella sekajäte ja pakkaukset hyötykäyttöön ja lisäksi ravintolan läheisyydessä oli biojäteastioita. Myös muovipulloille oli omat keräyspisteensä (kuva 4.). Järjestelijöiden lajittelu mahdollisuudet olivat näiden lisäksi paperin- ja pahvinkeräys.

Tavoitteena oli saada kisoihin energiajajae, jotta voitaisiin vähentää kaatopaikalle kuljetettavan jätteen määrää. Tämä onnistui loppujen lopuksi keräämällä pakkaukset hyötykäyttöön. Muovit, pahvit, paperi, puu ja styroksi ovat pakkausmateriaaleja, jotka voidaan hyödyntää jatkossa. Kertakäyttöastioiden ja pakkausten materiaalit olivat pääosiltaan muovia, joten keräämällä pakkauksia hyötykäyttöön saatiin muovi hyödynnettyä energiana kisojen jälkeen. Koska kertakäyttöastioiden käyttö kisoissa oli välttämätöntä ja niiden valintaan ei voida juuri-kaan vaikuttaa yhteistyökumppaneiden takia, kertyi jätettä niiden myötä runsaasti (taulukko 3).

Taulukko 3.

Kertakäyttöastioiden määriä Kalevan kisoissa 2009:   - Pahiset kahvimukit ja lusikat n. 15 000 kpl - Makkarapaperit ja -taskut n. 10 000 kpl - Koff-muovipikarit oluelle ja siiderille 15 000 kpl (0.5 l) - Muovipikarit viinille 3000 - 5000 kpl (0.2 l) - Ravintoloitsijan käyttämät kierrätettävät astiat 6 000- 10 000 kpl

Koko kisa-alueella oli jäteastioita noin 30 - 40 kappaletta lyhyin välimatkoin sekä pääosin kulkureittien varsilla (kuva 6.). Roskia ei juuri näkynyt maassa kisa-alueella, koska roskienkerääjä kiersi säännöllisesti poimimassa mahdolliset roskat. Pullonpalautukseen tarkoitettuja keräysastioita ei ollut tarpeeksi ja niihin ei panostettu riittävästi. Muutamia yksittäisiä tyhjiä pulloja oli jäteastioiden läheisyydessä maassa, kun lähin pullojenkeräyspiste liian kaukana, katsojat eivät löytäneet keräyspistettä tai he eivät lähteneet kauemmaksi viemään niitä erikseen.

Muutamit valinnat kisojen osalta vaikuttivat jätteen synnyn vähenemiseen Kalevan kisoissa 2009: siirrettävissä saniteettitiloissa eli Bajamajoissa käytettiin käsidesinfiointiainetta käsi-
pyyhkeiden sijaan, virvoitusjuomat myytiin pantillisissa muovipulloissa, viinit ostettiin tetroissa pullojen sijaan anniskeluravintolaan, olut- ja siiderituopit kerättiin omiin, niille tarkoitettuihin jäteastioihin (kuva 7.)

Kisojen henkilökunnalla ei ollut resursseja opastaa, neuvoa tai valvoa jätteen lajittelua, joten jäteastioiden luona olisi pitänyt olla selkeät ohjeet lajittelusta ja kyseiseen jäteastiaan kuuluvista jätteistä. Suurin osa kisavieraista saattoi olla tietämättömiä toisesta jäteastiasta, joka oli tarkoitettu juuri pakkauksille eli käytännössä energiajakeelle. Tämän takia jätteitä saatettiin laittaa turhaan sekajätteeseen. Kaikissa sekajäteastioissa ei ollut opastetta tai ohjetta, millaisia jätteitä siihen voisi laittaa.

Kuva 4. Pullojen palautuspiste

Kuva 5. Jäteastioissa oli ohjeet mitä jätteitä astiaan kerättiin

Kuva 6. Jäteastioita oli sijoitettu katsomoiden portaiden läheisyyteen

Kuva 7. Muovituoppien keräysastia

2.4 Kehittämiskohteet

Jätehuollon osalta suurin kehittämiskohde on lajittelun huoleellisempi suunnittelu ja toteuttaminen. Yksityiskohtaisemman suunnittelun myötä lajittelu olisi onnistunut kisoissa paremmin. Esimerkiksi opasteita ja lajitteluohjeita lisäämällä sekä erityisesti neuvomalla henkilökohtaisesti kisavieraita jätteen lajittelussa olisivat eri jätejakeet löytäneet oman paikkansa. Lisäksi biojäteastioiden sijoittelu ravintola-alueen ulkopuolelle on merkittävä seikka sekajätteen vähentämiseksi.

Henkilökunnan eli kisajärjestäjien kouluttaminen ja sitä kautta kisavieraiden opastaminen on tärkein kehittämisen kohde verrattaessa Espoon 2009 kisoihin. Kaikille kisavieraille lajittelu ei ole entuudestaan tuttua, joten neuvomalla ja esimerkkiä näyttämällä lajittelu saadaan onnistumaan. Tämä tarkoittaa käytännössä myös henkilökunnan määrän lisäämistä.

3. Ravintolapalveluiden hankinnat

Hankinnat voivat vähentää ympäristökuormitusta esimerkiksi jätteiden ja energian kulutuksen osalta, mikäli ne tehdään harkiten. Nykyään on olemassa monia tuotteita, jotka ovat ympäristömyötäisiä, mutta niiden luullaan olevan paljon kalliimpia kuin tavalliset. Ympäristömyötäiset tuotteet ovat yleensä laadukkaita ja pidemmällä aikavälillä katsottuna hankinta voi tulla edullisemmaksi sen pitkän käyttöiän ja esimerkiksi energiatehokkuuden osilta.

Ympäristömyötäisiä merkkejä on runsaasti, mutta viralliset ympäristömerkinnät auttavat hankintojen valinnassa, koska ne takaavat parhaimmat ympäristöominaisuudet tuotteille. Esimerkiksi pohjoismainen ympäristömerkki eli Joutsenmerkki perustuu siihen, että tuotteen ympäristövaikutuksia arvioidaan koko sen elinkaaren aikana. Tuotteita on myös uudistettava säännöllisesti, joten se takaa tuotteen ympäristöystävällisyyden edelleen kehittämisen. Luomumerkinnät kertovat tuotteen tuotannon olevan torjunta-aineeton sekä geenimuunneltumaton, joten eloperäiset lannoitteet ja viljelykierrot ovat olennainen osa lajikkeiden viljelyä. Luomutuotantoa säätelee EU:n Luomu asetus ja Suomen tunnetuin on Luomu- valvottua tuotantoa -merkki, lisäksi EU:lla on oma luomutunnus Tähtämerkintä, jonka tuotteet ovat jonkin EU-maan viranomaiset hyväksymiä. Reilun kaupan merkki ei ole varsinaisesti ympäristömerkintä, mutta ympäristönsuojelu kuuluu osana järjestelmään.

Yleisesti ottaen tuotteet voivat saada ympäristömerkinnän vertaamalla niitä samoihin vastaviin tuotteisiin, jolloin voidaan todeta niiden kuormittavan ympäristöä vähemmän kuin muut. Tuotteiden arviointi koostuu päästöistä, energian käytöstä sekä kemikaaleista koko tuotteen elinkaaren aikana, huomioiden tuotteen kierrätettävyyden ja pakkausten laadun ja määrän.

Tapahtumiin tehdään paljon erilaisia hankintoja koskien niin rakenteita, erilaisia tuotteita kuin siirrettäviä saniteettitilojakin. Tapahtuman suunnitteluvaiheessa hankinnat tulisi miettiä tarkkaan ja harkiten; onko hankinta ylipäänsä tarpeellista ja kuinka suurista määristä on kyse. Hankinnoissa tulisi kiinnittää huomiota ainakin kestävyteen, edullisuuteen, turvallisuuteen, kierrätettävyyteen, hävitettävyyteen, materiaaleihin ja energian kulutukseen. Paikallisten palvelutarjoajien ja -tuottajien suosiminen hankinnoissa olisi ihanteellista niin ympäristön kuin työllisyydenkin kannalta.

3.1 Tapahtuman ravintolapalvelut

Tapahtumissa ravintolapalvelut ovat iso osa järjestelyjä ja ympäristö voidaan ottaa huomioon monin tavoin niiden järjestelyissä (taulukko 4.). Esimerkiksi lähiruuan, luomuruuan, kotimaisien tuotteiden ja kausituotteiden sekä kasvisruuan suosiminen ovat ympäristöystävällisiä keinoja. Liharuokaan verrattuna käyttämällä kasvisruokaa säästyy paljon energiaa ja luontoa.

Kotimaisen ruoan ja erityisesti lähiruoan merkitys ympäristölle korostuu erityisesti kuljetuksista aiheutuviissa ympäristövaikutuksissa. Ruoka, joka on oman alueen raaka-aineista tuotettua käyttämällä saman alueen tuotantopanoksia, on lähiruokaa. Lähiruokaa käyttämällä edistetään kyseisen alueen taloutta ja työllisyyttä vaalimalla samalla alueellista ruokaperinnettä. Luomuruoalla on monia hyviä puolia niin ympäristön kuin ihmisten terveydenkin kannalta. Luomuruoan tuottamisessa ei käytetä väkilannoitteita, joten sen vuoksi se on sekä ekologista että maukasta.

Astioiden valinnassa voidaan toimia ekologisella tavalla ottamalla selvää eri mahdollisuuksista. Isoissa tapahtumissa kestoastioiden käyttö voi olla hankalaa, joten silloin on välttämätöntä hankkia kertakäyttöastioita. Kertakäyttöastioiden valinnassa on otettava huomioon valmistumaa sekä materiaali. Biohajoavat kompostoitavat tuotteet niin astiat kuin aterimetkin ovat kaikkein ympäristöystävällisiä.

Taulukko 4.

Esimerkkejä ympäristöystävällisistä toimista ravintopalveluiden hankintoja tehtäessä tapahtumiin:

- Käytetään ympäristömerkittyjä tuotteita hankinnoissa.
- Suositaan lähiruoan ja luomuruoan käyttöä ravintoloissa.
- Suositaan kotimaisia tuotteita.
- Hankitaan biohajoavia kertakäyttöastioita.
- Tarjotaan virvoitusjuomat pantillisista palautuspulloista.
- Käytetään WC-paperina uusiopaperia.

3.2 Ravintolapalvelutuotteiden hankinnat Kalevan kisoissa 2009

Kisojen ravintolapalvelut muodostuivat ravintolasta, kahvilasta, kolmesta kioskista, anniskeluravintolasta sekä kahdesta VIP-ravintolasta. Lisänä näihin palveluihin oli vielä toimitsijoiden ruokailu. Huolto- ja ravintolavaliokunta oli vastuussa ravintolapalveluiden järjestämisestä Kalevan kisoissa 2009. Tämän valiokunnan tehtäviin kuului huolehtia myös majoituksesta, vaatteista, jätehuollosta, telttojen pystytyksestä ja kokousten järjestämisestä. Ravintolapalveluiden suunnittelu, kartoittaminen, kilpailutus ja järjestäminen olivat kuitenkin valiokunnan suurimpia yksittäisiä vastuualueita. Espoon Meriruokakeittiö hoiti ravintolan pitämisen ja järjestäjäseurat jakoivat vastuun muiden palveluiden järjestämistä.

Tuotteet ravintoloihin saatiin pääosin yhteistyökumppaneiden, kuten Meiran, Fazerin, HK:n sekä Koff:in kautta ja muut tarvittavat tuotteet hankittiin tukkuliikkeestä keskitetysti. Yhteis-

työkumppaneiden tukien ja avustuksien kautta pienen budjetin kisat saatiin järjestymään onnistuneesti ja kaikki apu otettiin vastaan mitä saatiin; tämä korostui etenkin ravintolatuotteiden osalta. Tämän vuoksi hankinnoissa ei voitu huomioida ympäristöä parhaalla mahdollisella tavalla, esimerkiksi pakkausten tai alkuperän osilta.

Kisoissa myyty kahvi oli pääosin Reilun Kaupan kahvia, joka tarjottiin Reilun Kaupan kertakäyttömukeista. Erilaiset kahvileivät ja sämpylät oli pakattu kaikki erikseen muoveihin, tällä tavalla ehkäistiin pahvisen kertakäyttölautasen käyttö, mutta toisaalta jätettä syntyi kuitenkin muovikääreestä. Käytössä ravintoloissa oli hylamaitoa, joka ei happane helposti eikä vaadi välttämättä jääkaappia tai kylmälustaa. Kertakäyttöastioita oli käytössä runsaasti kaikkialla kisa-alueen kioskeissa ja ravintoloissa.

3.3 Kehittämiskohteet

Ravintopalveluiden hankintojen kehittämisen kohteet on helppo löytää Espoon 2009 kisojen perusteella. Hankintojen valinta ja vertailu on käytännössä kiinni sponsoreista ja sen jälkeen hinta ratkaisee muiden hankintojen kohtalon. Jatkossa on pyrittävä selvittämään ja tutkimaan hankintojen ja tuotteiden alkuperä, valmistaminen sekä kierrätettävyyden ympäristöystävällisyyden näkökulmasta.

Hankintojen merkittävimmän kriteerin tulee olla ekologisuus ja jätteen määrän väheneminen. Tässä suhteessa tärkeää on huomioida ympäristömerkinnät, luomutuotteet sekä lähiruoka hankinnoissa. Ympäristömerkityt tuotteet ovat luotettavia ja varmoja valintoja ympäristön kannalta.

4. Liikennejärjestelyt

Liikenteen vaikutus ympäristöön näkyy pakokaasu- ja melupäästöinä, mutta haastavimpana ovat hiilidioksidipäästöt, joita ei saada alenemaan muiden päästöjen tapaan niin tehokkaasti. Kasvava liikennemäärä kuitenkin hankaloittaa päästöjen alentamista. Jokainen voi osallistua päästöjen alentamiseen suosimalla joukkoliikennettä sekä kevyttä liikennettä.

Linja-autoliikenne on turvallinen, taloudellinen ja ympäristöystävällinen tapa liikkua ja ruuhka-aikoina usein miten myös nopeinta. Liikenneyritykset ottavat toiminnassaan huomioon ympäristövaikutukset. Junaliikenne on taloudellisin tapa liikkua energiakulutuksia vertailtaessa. Myös mukavuuden ja palveluiden osalta junaliikenne on yksi parhaista matkustusmuodoista. Pitkillä matkoilla lentoliikenne on turvallinen ja nopea vaihtoehto, mutta lyhyemmillä matkoilla ympäristövaikutukset voivat kasvaa suuriksi.

4.1 Liikennejärjestelyt tapahtumissa

Liikennejärjestelyihin tapahtumissa vaikuttaa oleellisesti tapahtuman paikan valinta. Tapahtumissa tavoitteena tulee olla kuljetusten minimointi sekä joukkoliikenteen, kevyen liikenteen sekä yhteiskuljetusten suosiminen. Turvallisuuden tulee kuitenkin olla ensisijainen tavoite ja sen jälkeen liikenteen sujuvuus pysäköintijärjestelyjen ja joukkoliikenteen mahdollisuuksia käyttämällä. Joukkoliikenteen käyttöä rajoittaa usein kuljettajien ja kaluston määrä, jotka määritellään vakituisten käyttäjien mukaan.

Erilaisilla markkinointikeinoilla saadaan lisätyksi joukkoliikenteen käyttäjiä. Esimerkiksi sopimalla alennuksia liikenneyhtiöiden kanssa voidaan tapahtuman ja matkan yhteislippuja myydä paketteina. Myös omien junavaunujen tai jopa junien vuokraaminen on mahdollista. Tapahtumaa markkinoitaessa on hyvä laittaa selkeät ohjeet joukkoliikenteen aikatauluista ja muista liikkumismahdollisuuksista. Seuraavaan taulukkoon on koottu esimerkkejä, joiden avulla ympäristövaikutuksia voidaan vähentää liikennejärjestelyiden osalta kisajärjestelyissä.

Taulukko 5.

Liikenteen ympäristövaikutuksia voidaan vähentää tapahtumissa esimerkiksi:

- Valitaan tapahtuma paikka huolellisesti.
- Markkinoidaan julkisen liikenteen mahdollisuuksia.
- Hankitaan kisajuna tai -bussi, joka vie säännöllisesti yleisöä kisapaikalle kaupungin keskustasta
- Palkitaan ilman henkilöautoa tulevat pienellä lahjalla (esimerkiksi matkalippua vastaan).
- Annetaan alennukset kaukojunien ja -bussien matkoista kisalipun oston yhteydessä.
- Ilmainen liikkuminen joukkoliikenteen kulkuneuvoilla kisojen ajan akkreditointikortilla

4.2 Liikennejärjestelyt tapahtuman aikana

Tapahtuman järjestelyissä ja sen aikana liikkumisen tulee toimia sujuvasti ja haitattomasti. Erilaiset tavarakuljetukset ja hätätapaukset voidaan tehdä autoilla, mutta mikäli halutaan siirtyä paikasta toiseen, on suositeltavaa käyttää pyörää tai vastaavaa välinettä. Polkupyörä on nopea, saasteeton sekä ilmainen tapa kulkea.

Liikenteen ohjauksen avulla saadaan liikenne ja pysäköinti sujumaan ongelmitta sekä jonottamatta. Hyvillä opasteilla ja viitoilla helpotetaan kulkemista. Tapahtuma-alueen reitityksen suunnittelu lähtee sijoittamalla eri toimintojen paikoilleen. Huolto- ja jäteautoille on jätettävä riittävästi tilaa ja helppo pääsy paikalla, kuitenkin kuluttamatta maastoa. Myös häly-

tysajoneuvoja varten on mietittävä kulkureitit tarkasti ja ilmoitettava niistä pelastussuunnitelmassa.

4.3 Liikennejärjestelyt Kalevan kisoissa 2009

Kisojen pysäköintialueet sijaitsivat Leppävaaran urheilupuiston läheisyydessä Veräjätalonkadun ja Vanhan maantien varsilla. Pysäköintitilaa oli noin 1525 autopaikkaa, jonka lisäksi pysäköintitilaa oli varattu noin 20 linja-autolle. Pysäköintialueet oli merkitty kisa-aluekarttoihin (kuva 8.). Hyvien liikenneyhteyksien vuoksi, kisajärjestäjät pyrkivät edistämään julkisen liikenteen käyttöä urheilupuistoon ja edelleen sieltä pois. Esimerkiksi Leppävaaran juna-asema sijaitsee noin kilometrin päässä, johon pääsee helposti niin Helsingin suunnalta kuin Espoon keskuksesta päin. Linja-autoliikenne on myös monipuolista, joten kisapaikalle pääsi sujuvasti monelta eri suunnalta.

Liikennejärjestelyt sekä liikenteen ohjaus hoituivat hyvin kisoissa ja liikenteenohjaajia oli paikalla sopivasti. Lauantaina parkkipaikkoja alueella oli riittävästi, mutta sunnuntaina loppunmyyty stadion aiheutti parkkipaikkojen loppumisen ja sen vuoksi autoja parkkeerattiin nurmialueille. Pyörällä tulleita katsojia oli runsaasti kisapäivinä, mutta valitettavasti heitä ei huomioitu lainkaan kisajärjestelyissä, sillä pyörätelineet puuttuivat kokonaan. Kisojen päätyttyä moni katsoja suuntaisi läheisellä bussipysäkille sekä läheiselle juna-asemalle. Sisäinen liikenne Leppävaaran stadionilla hoidettiin pääasiassa käyttämällä golf-autoja (kuva 9.), erityisesti siirtämällä urheiluvälineitä paikasta toiseen. Eräs merkittävä seikka liikenteen kannalta kisoissa oli toimitsijoille saadut matkakortit YTV:ltä eli Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunnalta, jolloin heillä oli mahdollisuus käyttää julkista liikennettä ilmaiseksi saapuaan kisapaikalle.

Kuva 8. Kalevan kisojen 2009 kisa-aluekartta

Kuva 9. Golf-autoja käytettiin sisäiseen liikenteeseen Kalevan kisoissa 2009.

4.4 Kehittämiskohteet

Liikennejärjestelyiden osalta henkilöautolla tulevien määrän vähentäminen on suurin kehittämistä vaativa seikka, johon voidaan pyrkiä vain vaikuttamaan mahdollisimman hyvin, sillä henkilöautolla liikkuminen on ihmisen oma päätös. Henkilöauto jätetään kuitenkin kotiin herkimmin, jos jokin parempi ja ennen kaikkea edullisempi vaihtoehto on olemassa.

Kuten jo aiemmin on mainittu, kaupunkien keskustoista ilmaiset bussikuljetukset kisapaikalle kisalippua näyttämällä on yksi vaihtoehto. Tällöin on hyvä käyttää erillistä kisabussia. Myös erilaiset alennukset julkisen liikenteen matkalipuista kisalipun oston yhteydessä voivat toimia houkuttimina henkilöautoliikenteen vähentämiseksi. Lisäksi jonkin ympäristöystävällisen pienen lahjan antaminen julkisen liikenteen matkalippua näyttämällä saavuttaessa kisa-alueelle, voi lisätä julkisen liikenteen käyttäjiä.

5. Lisärakenteet

Lähes jokaiseen tapahtumaan tarvitsee hankkia lisärakenteita, kuten katsomoita, teltoja, lavoja sekä aitoja. Lisärakenteiden valitseminen onkin tehtävä huolellisesti sekä turvallisuussyistä että ympäristöä ajatellen (taulukko 6.). Lisärakenteiden hankinnassa suositetaan yleensä kestäviä ja muunneltavia tuotteita, jotka voidaan lainata tai vuokrata. Monet eri tahot vuokraavat lisärakenteita ja niihin erikoistuneita yrityksiä löytyy jo useita. Rakennusmateriaalien valinnassa on hyvä kiinnittää huomiota siihen, voiko niitä käyttää uudelleen ja miten ne voidaan hävittää. Esimerkiksi lauta ja pahvi ovat materiaaleja, joita voidaan hyödyntää jatkossa kierrätettynä tai poltettuna.

Rakenteiden valmistamisessa tulee käyttää kierrätettyä materiaalia, jolloin toimitaan ympäristön ja tapahtuman kannalta taloudellisesti. Materiaalitehokkuus paranee uusiokäytettyjen materiaalien myötä, säästämällä energiaa ja raaka-aineita. Tärkeää on miettiä, onko rakenteiden tarkoitus olla pysyviä vai tilapäisiä, koska tilapäiset lisärakenteet on hyvä vuokrata. Toisaalta pysyvät rakenteet saattavat olla pitkällä aikavälillä edullisemmat ja mikäli niiden hankkiminen kisapaikalle on muutakin tarkoitusta varten tarpeellista, on mietittävä tarkkaan rakenteiden ominaisuudet. Tapahtuman jälkeen rakenteita purkaessa syntyvät materiaalit, kuten puu voidaan toimittaa erilaisiin niitä hyödyntäviin paikkoihin kuten verstaasiin tai kierrätyskeskuksiin.

Taulukko 6.

Lisärakenteiden valinnassa huomioon otettavia seikkoja:

- Materiaalit
- Kestävyys
- Kierrättävyys
- Hävitettävyys
- Kustannukset
- Turvallisuus

5.1 Saniteettitilat

Tapahtumien suunnittelussa saniteettitiloihin liittyvät järjestelyt ovat myös tärkeitä. Mikäli kiinteitä valmiiksi olemassa olevia saniteettitiloja ei ole tarpeeksi, on hankittava tilapäisiä siirrettäviä saniteettitiloja lisäksi. Saniteettitiloja on parempi olla liikaa kuin liian vähän, joten niiden määrä suhteessa käyttäjämäärään olisi hyvä miettiä etukäteen huolellisesti. Saniteettitilojen määrään vaikuttaa niin tapahtuman luonne, tapahtuman kesto kuin yleisömääräkin, lisäksi on hyvä miettiä minkälaista yleisöä tapahtuma erityisesti houkuttaa. Jos tapahtumaan odotetaan tulevan miehiä ja naisia yhtä paljon, on naisille oltava saniteettitiloja enemmän kuin miehille. Saniteettitilojen siisteys on ensisijaisen tärkeää, joten niitä on puhdistettava ja tyhjennettävä riittävän säännöllisesti. Siirrettävien saniteettitilojen toimittajat huolehtivat normaalisti myös niiden tyhjentämisestä, mutta järjestäjien olisi hyvä siistiä tilat muilta osin.

Saniteettitilojen hankinnassa ja valinnassa voidaan toimia ympäristöystävällisesti, joten ennen kuin hankkii siirrettäviä saniteettitiloja, on hyvä ottaa selvää eri vaihtoehdoista. Myös saniteettitiloihin oleellisesti liittyvät WC-paperit ja käsipyyhkeet voidaan valita ympäristöä kunnioittaen. WC-papereissa vaihtoehtoja on monia ja erityisesti uusiopaperista valmistetut tuotteet ovat erinomainen valinta juuri ympäristön kannalta. Paperiset käsipyyhkeet voidaan yleensä kompostoida, mikäli niiden seassa ei ole muita roskia, mutta paras vaihtoehto olisi hankkia kangaspyyherullat käsien kuivaamiseen.

Siirrettäviä saniteettitiloja myy ja vuokraa moni yritys hieman erilaisia palveluita ja tuotteita tarjoamalla. Nykyaikaisen saniteettitilan tulisi olla hajuton, hygieeninen, tyylikäs sekä turvallinen. Yritykset tarjoavat monenlaisia saniteettitiloja ja niihin liittyviä lisätuotteita. Suosituin vaihtoehto on monipuoliset käyttömahdollisuudet omaavat kemialliset WC:t, koska ne ovat hyviä ratkaisuja paikkoihin, jossa ei ole viemärimahdollisuutta. Monesti yleisötapahtumissa juuri kemiallinen WC on ainoa mahdollisuus suuren yleisömäärän WC-tarpeiden hoitamiseen. Kemiallinen WC toimii yksinkertaisella tavalla jätteiden keräytyessä saniteetikemiaa sekä vettä sisältävään säiliöön. Eri palveluntarjoajien lisävarustelut saniteettitiloihin vaihtelevat, mahdollisuutena on saada niin käsienpesualtaat, käsidesinfiointiaineet - ja käsipyyhketelineet kuin roskalaatikotkin. Lisäksi tapahtumiin on mahdollisuus hankkia viemäriverkkoon kytkettäviä vuokrattavia, laadukkaampia saniteettitiloja.

5.2 Lisärakenteet ja saniteettitilat Kalevan kisoissa 2009

Kalevan kisojen kisapaikkana toimivassa Leppävaaran urheilupuistossa on kiinteää 2800 hengen pääkatsomo, jonka lisäksi sinne siirrettiin noin 5000 hengelle tarkoitettuja lisäkatsomoita (kuva 10). Melkein kaikki katsomopaikat olivat istumapaikkoja ja osa myös katettuja.

Suurin osa katsomoista ja teltoista vuokrattiin kisoihin Stop-teltoilta, joiden pääpaikkana on Orimattila. Telttoja kisoihin vuokrattiin yhdeksän kappaletta, joiden lisäksi siellä oli pienempiä telttoja neljä ja yritysten omat teltat. Muita käytettäviä lisärakenteita kisoissa olivat aidat, lipunmyyntikoju, video screen, inwa-katsomo sekä lapsille tarkoitetut pomppulinna, yleisurheilumaa ja kiipeilyteline.

Siirrettäviä saniteettitiloja kisapaikalla oli noin 20 kpl ja neljä niistä oli INWA-mallisia. Lisäksi pääkatsomon yhteydessä on noin kymmenen tavallista saniteettitilaa sukupuolta kohden. Siirrettävät saniteettitilat olivat Lassila ja Tikanojan vuokraamia Bajamajoja (kuva 11) ja kyseinen yritys vastasi kisojen ajan myös Bajamajojen tyhjennyksestä. Bajamajoissa käytettiin vain täysin luonnollisesti hajoavia tuotteita (kuva 12) ja käsien peseminen hoidettiin käsidesinfiointiaineella. Tavallisissa wc-tiloissa käsien pyyhkiminen hoitui Lindströmin kangaspyyhettä käyttämällä. Kaikissa saniteettitiloissa käytettiin wc-paperina uusiopaperia. Saniteettitiloissa käytiin säännöllisesti tarkastamassa tilojen siisteys sekä lisäämässä tarvittaessa puuttuvia tarvikkeita.

Kuva 10. Siirrettävät katsomat toivat 5000 lisäpaikkaa Leppävaaran stadionille kisojen ajaksi

Kuva 11. Siirrettäviä saniteettitiloja oli kisa-alueella runsaasti Leppävaaran stadionilla.

Kuva 12. Siirrettäviin saniteettitiloihin käytettävät aineet olivat ympäristöystävällisiä.

5.3 Kehittämiskohteet

Lisärakenteiden ja saniteettitilojen osalta kehittämistä ei ole paljon Espoon 2009 kisoissa. Aina voi kuitenkin panostaa enemmän lisärakenteiden valintaan ja vertailla eri vaihtoehtoja tarkemmin. Lisärakenteiden tarve ja hankinta on syytä pohtia tarkkaan. Useimmat lisärakenteet on hyvä vuokrata niin kuin Espoon 2009 kisoissa. Vuokrauksessakin on hyvä ottaa huomioon muutama seikka ympäristön kannalta. Erityisen tärkeää on selvittää, mistä vuokrattavat

lisärakenteet loppujen lopuksi tulevat kisapaikalle. Mikäli kisapaikan lähellä ei ole kyseisen alan yrityksiä, voivat kuljettamisen liikennevaikutukset kasvaa suuriksi.

Siirrettävien saniteettitilojen osalta kehitettävää ei ole havaittavissa helposti, koska ne hoidettiin keskitetysti alan yrityksen toimesta. Näin on varmasti kannattavaa toimia jatkossakin, koska näin saadaan kaikki tarvittavat asiat otettua huomioon. Parempaa tietämystä asiaan ei voi olla, kuin alan asiantuntijoilla.

6. Lopuksi

Suurtaapahtumissa ja erityisesti urheilutapahtumissa ympäristöasiat muuttuvat tärkeäksi osaksi järjestelyitä tulevaisuudessa. Jo muutaman lainsäädännön ja luvan kautta joitakin asioita on otettava huomioon välttämättä, mutta jatkossa kaikkien järjestelyosa-alueiden on pyrittävä vähentämään ympäristövaikutuksia toiminnassaan. Säännöllisesti järjestettävien Kalevan kisojen ympäristövaikutusten vähentämistä vaikeuttaa osiltaan kisapaikan vaihtuminen vuosittain, joten tiettyä samaa kaavaa ei voida orjallisesti toteuttaa. Tärkeintä olisikin jo kisapaikkoja valittaessa tutkia paikan ominaisuudet tarkasti, jotta esimerkiksi liikenne ja lisärakenteiden käyttö saataisiin minimoitua mahdollisimman hyvin.

Tapahtumapaikan valinnalla on siis suuri merkitys liikennejärjestelyiden sujumiseen ja julkisen liikenteen käyttämiseen. Mikäli halutaan Kalevan kisoissa vastaisuudessa toimia ympäristöystävällisesti esimerkiksi liikennejärjestelyiden osalta, on kisapaikan valinta tehtävä huolellisesti silmällä pitäen julkiseen liikenteen käyttömahdollisuuksia. Jos kisapaikka on huonojen liikenneyhteyksien päässä, on mietittävä vaihtoehtoja ihmisten kuljettamiseen paikan päälle. Ilmainen linja-autokuljetus kaupungin keskustasta tai juna-asemalta on yksi hyvä vaihtoehto. Myös julkisen liikenteen alennukset yhdessä kisalipun ostoyhteydessä edesauttavat sitä, että oma auto jätetään helpommin kotiin. Esimerkiksi myös julkisen liikenteen matkalipulla saata- vat alennukset kisapaikan ravintolapalveluista voivat toimia houkuttimina.

Järjestelyjen alkuvaiheessa jokaisiin Kalevan kisoihin tulisi nimetä erikseen ympäristövastaava, joka huolehtii koko kisajärjestelyiden ja kisojen ajan ympäristöystävällisyyden toteutumisesta. Näin voidaan saada mahdollisimman systemaattisesti ja tehokkaasti kisojen ympäristövaikutukset hallintaan. Kalevan kisoissa 2009 ympäristöasioiden hallintaa ei ollut keskitetty kenellekään yksittäiselle järjestelytoimikunnan henkilölle, joten niihin ei pystytty vaikuttamaan kokonaisvaltaisesti, vaan yksittäisiä pieniä valintoja ja tekoja ympäristön hyväksi tehtiin. Ympäristövastaavan ei tarvitse olla ammattilainen, kiinnostus ympäristöön riittää, joten järjestäjäsurojen keskuudesta henkilön löytäminen saattaa olla helppoakin. Ympäristövastaavan tärkein tehtävä on toimia tiiviissä yhteistyössä eri osa-alueiden edustajien kanssa ja huolehtia siitä, että kaikki tietävät omat tehtävänsä. Ympäristövastaavan tärkein tehtävä on

delegoida ja organisoida ympäristöasioiden huomioiminen niihin järjestelytoimikunnan osa-alueisiin mihin kyseinen toimenpide kuuluu.

Ympäristövastaavan ja koko järjestelytoimikunnan yhteistyössä järjestävän kisakaupungin kanssa tulee pohtia järjestelyjen alkuvaiheessa tavoitteet ympäristöasioiden suhteen. Tämän luvun lopussa on muistilista kisojen ympäristövastaavalle (taulukko 8.), johon olen koonnut tärkeitä huomioitavia asioita ympäristön huomioimiseksi ympäristövastaavan työtä helpottamaan.

Jätehuollon eli lajittelun ja kierrättämisen järjestäminen on yksi tärkeimmistä osa-alueista, joka tulee kaikissa tulevilla kisoissa onnistua ja siihen tulee panostaa runsaasti, sillä sen kautta moni muukin ympäristöön liittyvä tekijä tulee huomioiduksi. Kun halutaan vähentää syntyvän jätteen määrää, kiinnitetään huomio sitä kautta myös hankintoihin kuten lisärakenteisiin sekä ravintolapalveluiden tuotteisiin ja valitaan ne ympäristöä ajatellen.

Taulukko 7.

Tärkeimmät Kalevan kisoissa huomioitavat seikat ympäristön kannalta:

- Kisapaikan valinta
- Ympäristövastaavan nimeäminen jokaisiin kisoihin
- Hankintojen huolellinen valinta
- Jätteiden synnyn vähentäminen lajittelun ja kierrätyksen avulla
- Henkilöautoliikenteen vähentäminen erilaisten houkuttimien avulla
- Lähiruuan suosiminen ravintoloissa
- Henkilökunnan kouluttaminen ympäristöasioiden huomioimiseen koko järjestelyprosessin aikana

Taulukko 8.

Muistilista Kalevan kisojen ympäristövastaavalle:

- Ympäristötavoitteiden asettaminen pohtimalla kisojen suurimpia ympäristövaikutuksia
 - o Ympäristösuunnitelman laatiminen ja tavoitteiden jakaminen eri vastualueista vastaaville henkilöille
 - o Tavoitteiden seuraaminen ja päivittäminen suunnitelmien muuttuessa
- Sponsorit
 - o Sponsoreiden ja tukijoiden hankkiminen, jotka edesauttavat ympäristöasioiden huomioimista ja joille itselleen tärkeitä arvoja ovat ekologisuus ja ympäristöystävällisyys
- Jätehuolto
 - o Lajittelun ja jäteastioiden määrän ja ohjeistuksen huolellinen ja tarkka suunnittelu
 - o Kertakäyttöastioiden ja muiden hankintojen vaikutus jätteiden määrään
- Eri vaihtoehtojen vertaileminen
 - o Vaikka ympäristöystävälliset tuotteet, kuten biohajoavat kertakäyttöastiat ja ympäristömerkityt tuotteet, olisivat hieman kalliimpia kuin tavalliset tuotteet, pitkällä tähtäimellä ja huolellisesti ajateltuna saattavat olla parempi vaihtoehto. Säästöjä voi tulla niin jätekustannuksissa, liikennekustannuksissa kuin ympäristön kuormittamisessa.
- Markkinointi
 - o Erityisesti liikenteen osalta markkinoinnilla ja mainonnalla on suuri merkitys
 - o Markkinointikeinojen ja erilaisten houkuttimien käyttäminen, jotta ihmiset huomioisivat asiat paremmin ja heidät saataisiin ajattelemaan toiminnanvaikutuksia
 - o Esimerkkinä urheilijat
- Kouluttaminen
 - o Järjestelijöiden, henkilökunnan ja vapaaehtoisten kouluttaminen on todella tärkeää, sillä jos järjestelijät eivät tiedä mistä on kyse tai toimivat väärin, eivät myöskään katsojat voi toimia oikein.
 - o Opastamisen ja hyvien ohjeiden avulla saavutetaan paljon ja henkilökunta saa keskittyä oman ydinalueensa hoitamiseen.

Lähteet

Ekegren, G. 2008. Turvallisuus- ja pelastussuunnitelma. Word-dokumentti.

Heikkilä, P. 2002. Ekokeittiön valinnat. Porvoo: WSOY.

Iiskola-Kesonen, H. 2004. Mitä, miksi, kuinka? Käsikirja tapahtuman järjestäjille. SLU- julkaisusarja 10/04. Suomen Liikunta ja Urheilu ry.

Kauhanen, J., Juurakko, A. & Kauhanen, V. 2002. Yleisötapahtuman suunnittelu ja toteutus. Vantaa: Dark Oy.

Matkailun edistämiskeskus, Kauppa- ja teollisuusministeriö, Ympäristöministeriö & Suunnittelukeskus Oy 1999. Ympäristöopas tapahtumien järjestäjille.

Sarkkinen, S. (toim.) 2006. Ympäristövastuu työpaikalla. Helsinki: Edita

Tekniikan sanastokeskus. 1998. Ympäristösanasto. Jyväskylä; Helsinki: Gummerus

Sähköiset lähteet

Astiat. Kestävät kekkerit. Viitattu 5.3.2009.

<<http://www.kestavatkekkerit.fi/tapahtuma/tapahtumatuottaminen/ruokailu.php?id=140>>

Henkilöjuna liikenne. Motiva. Viitattu 26.2.2009.

<<http://www.motiva.fi/fi/kuluttajat/liikkuminen/liikkumistavanvalinta/henkilöjuna liikenne.html>>

Historia. Viitattu 20.1.2009. <<http://www.kalevankisat09.fi/kisainfo/historia/>>

Jäteasiat. Viitattu 24.1.2009. <<http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=187&lan=fi>>

Jätteet ja jätehuolto. Viitattu 9.7.2009.

<<http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=321794&lan=fi>>

Jätteiden hyödyntäminen. YTV. Viitattu 16.2.2009.

<http://www.ytv.fi/FIN/jatehuolto/lajittelu/jatteiden_hyodyntaminen/>

Jätteiden lajittelu. YTV. Viitattu 16.2.2009.

<<http://www.ytv.fi/FIN/jatehuolto/lajittelu/etusivu.htm>>

Kemiallinen WC - melkein kuin kuivakäymälä tai kuivikekäymälä.

<<http://www.ykkosvessat.fi/articles/321/>>

Lassila ja Tikanoja 2008. Laki ja määräykset. Viitattu 18.10.2009. <<http://www.lassila-tikanoja.fi/FI/KIERRATYSOPAS/YRITYSJAYHTEISO/LAKI/Sivut/Default.aspx>>

Lentoliikenne. Motiva. Viitattu 26.2.2009.

<<http://www.motiva.fi/fi/kuluttajat/liikkuminen/liikkumistavanvalinta/lentoliikenne.html>>

Liikenteen ympäristövaikutukset. Motiva. Viitattu 5.2.2009.

<<http://www.motiva.fi/fi/kuluttajat/liikkuminen/liikenteenymparistovaikutukset/>>

Linja-autoliikenne. Motiva. Viitattu 26.2.2009.

<<http://www.motiva.fi/fi/kuluttajat/liikkuminen/liikkumistavanvalinta/bussiliikenne.html>>

Muista! Viitattu 19.2.2009. <<http://www.kestavatkekkerit.fi/tapahtuma/muistilista/>>

Pakokaasupäästöt. Motiva. Viitattu 26.2.2009.

<<http://www.motiva.fi/fi/kuluttajat/liikkuminen/liikenteenymparistovaikutukset/pakokaasu paastot.html>>

Ruoka. Kestävät kekkerit. Viitattu 5.3.2009.

<<http://www.kestavatkekkerit.fi/tapahtuma/tapahtumatuottaminen/ruokailu.php?id=139>>

Tervetuloa Kalevan kisojen 2009 internet-sivuille Viitattu 28.3.2009.

<<http://www.kalevankisat09.fi/>>

Yhteystiedot. Viitattu 16.2.2009. <<http://www.kalevankisat09.fi/yhteystiedot/>>

Ympäristöystävällinen tapahtuma. Viitattu 16.2.2009.

<<http://www.kestavatkekkerit.fi/tapahtuma/tapahtumatuottaminen/>>

Kuvat

Kuva 1. Kalevan kisojen 2009 kisajärjestäjät.....	5
Kuva 2. Kisaorganisaatio vastasi Kalevan kisojen 2009 järjestelyistä.	6
Kuva 3. Jätehierarkia	7
Kuva 4. Pullojen palautuspiste	12
Kuva 5. Jäteastioissa oli ohjeet mitä jätteitä astiaan kerättiin	12
Kuva 6. Jäteastioita oli sijoitettu katsomoiden portaiden läheisyyteen	13
Kuva 7. Muovituoppien keräysastia	13
Kuva 8. Kalevan kisojen 2009 kisa-aluekartta	19
Kuva 9. Golf-autoja käytettiin sisäiseen liikenteeseen Kalevan kisoissa 2009.	19
Kuva 10. Siirrettävät katsomat toivat 5000 lisäpaikkaa Leppävaaran stadionille kisojen ajaksi	22
Kuva 11. Siirrettäviä saniteettitiloja oli kisa-alueella runsaasti Leppävaaran stadionilla.....	23
Kuva 12. Siirrettäviin saniteettitiloihin käytettävät aineet olivat ympäristöystävällisiä.	23